

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Bakalářová Marcela

Volný čas dětí na Uherskobrodsku

Obsah

Úvod	7
1. Pedagogika volného času	9
1.1 Volný čas	9
1.2 Pedagogika volného času jako záměrná výchova	10
1.3 Základní pojmy pedagogiky a svobodná výchova	11
1.4 Výchova	12
1.5 Systém výchovy	13
2 Děti mladšího školního věku	15
3 Význam rodiny pro utváření vztahu k volnému času	18
4 Škola ovlivňuje volný čas dítěte	21
4.1 Školská výchovná zařízení	21
4.1.1 Školní družiny při malotřídních školách na Uherskobrodsku	24
4.1.2 Školní družiny při úplných vesnických školách na Uherskobrodsku	25
4.1.3 Školní družiny při úplných městských školách na Uherskobrodsku	26
5 Subjekty, které se zabývají výchovou ve volném čase	27
5.1 Dům dětí a mládeže Uherský Brod	27
5.2 ZUŠ v Uherském Brodě	27
5.3 Dům kultury v Uherském Brodě	28
5.4 ŠRUMEC – nízkoprahové zařízení	28
5.5 Junák – český skaut středisko Uherský Brod	29
6 Zařízení (sportovní kluby), které se věnují sportovním aktivitám	30
6.1 Aquapark Delfín – vodní aktivity – Plavecký odd. TJ Spartak	30
6.2 HC Spartak Uherský Brod, oddíl hokeje, Krasobruslařský klub	30
6.3 TJ Spartak - Basketbal, Volejbal	31
6.4 Florbal	31
6.5 Fotbal	32
6.6 Horolezectví	32
6.7 Judo	32
6.8 Stolní tenis, sportovní střelba, šachy, tenis, turistika	33
7 Pedagogický pracovník podle zákona o pedagogických pracovnících	34
7.1 Vychovatel	34
7.2 Pedagog volného času	34
7.3 Trenér	35
Praktická část	37
8 Výzkumné šetření	37

8.1 Výsledky výzkumného šetření	37
8.2 Hodnocení výzkumného šetření.....	50
Závěr	51
Použité zdroje (knihy a publikace).....	52
Internetové zdroje:.....	54
Příloha č. 1	
Příloha č. 2	

Anotace

Jméno a příjmení:	Marcela Bakalářová
Katedra:	KPG – Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Vlado Balaban Ph. D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Volný čas dětí na Uherskobrodsku
Název v angličtině:	Leisure of children from region "Uherskobrodsko"
Zvolený typ práce:	bakalářská (Bc.)
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá využitím volného času dětí na Uherskobrodsku. Mapuje širokou nabídku volnočasových aktivit různých zřizovatelů. Zjišťuje zájem dětí a jejich rodičů i společenské nebo ekonomické vlivy, které působí na výběr kroužků nebo jiného způsobu trávení volného času. Byla použita dotazníková metoda šetření určená rodičům dětí vesnických neúplných i úplných škol a městské školy. Práce zjišťuje, co dnešní děti preferují, jak silně do výběru zasahují rodiče a také, jak moc ovlivňují život dnešních dětí digitální svět a digitální zařízení.
Klíčová slova:	Volný čas, volnočasové aktivity, děti mladšího školního věku, ovlivnění rodinou a školou, školská zařízení a subjekty, pedagogický pracovník.
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the use of children's free time in the Uherský Brod region. It examines a wide range of leisure activities offered by different providers. It investigates the interest of children and their parents as well as social or economic influences that affect the choice of clubs or other free time activities. A method of questionnaire survey was used to interview parents of children of rural complete and incomplete schools and an urban school. The thesis explores what today's children prefer, how strongly parents intervene in their choice and also how much the digital world and digital devices influence the lives of today's children.
Klíčová slova v angličtině:	Leisure, leisure activities, early school-aged children, family and school influences, school facilities and subjects, educational staff
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Souhlas ředitelů vybraných základních škol s dotazníkovým šetřením. Příloha č. 2 – Vzorový dotazník
Rozsah práce:	50 stran
Jazyk práce:	Čeština

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Volný čas dětí na Uherskobrodsku“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Olomouci dne 11. 6. 2024

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří se na mé bakalářské práci podíleli a pomáhali mi. Děkuji také vedoucímu své práce Mgr. Vladu Balabanovi, Ph.D. za jeho cenné rady a čas, který mi věnoval. V neposlední řadě také děkuji ředitelkám vybraných základních škol a všem rodičům za jejich ochotu při vyplňování dotazníkového šetření.

Úvod

V dnešní uspěchané době hrají volnočasové aktivity rozhodující roli v utváření osobnosti člověka. Setkávání se spolužáky, kamarády nebo vytváření nových přátelství zásadním způsobem ovlivňuje socializaci a v budoucnosti vzory chování jedince. Rodiče jsou navíc nuceni čím dál více se věnovat svým pracovním povinnostem. Při zaměstnanosti obou rodičů je individuální intenzivní péče například o rozvoj nadání dítěte takřka nemožná. Velkou roli hraje také skutečnost, že rodiče, kteří pracují do odpoledních hodin, vítají možnost, že je o děti dobře postarané. Při dnešním způsobu života, stěhování rodin a oddálení se tak od prarodičů, je využití nabízených volnočasových aktivit velmi vítané.

V naší zemi je tradice institucionalizovaných volnočasových zařízení, které stát podporuje a které se již berou jako samozřejmost. Stačí si vyhledat informace o nabídkách. Neznám ve svém okolí školu, která by nenabízela kroužky různého zaměření. Tyto kroužky mají tu výhodu, že dítě nemusí nikam cestovat, vedoucími jsou povětšinou učitelé a účastníky děti, které se navzájem dobře znají. Školní kroužky bývají zdarma nebo za velmi cenově rozumnou úplatu. Nevýhodou je již daná nabídka, které se musí zájemce přizpůsobit.

Jako zaměstnaní rodiče dvou synů vždy na začátku školního roku stojíme před otázkou, kam dítě bude chodit do kroužku, nebo jakým směrem ho budeme motivovat, aby nebylo dlouho samo doma a zároveň, aby činnost, kterou bude vykonávat, byla k jeho prospěchu. Patříme mezi rodiny, které nemají své příbuzné v blízkosti, a velmi rádi nabízených volnočasových aktivit využíváme. Každý rok hledáme informace, protože i zájmy dítěte se s věkem mění. Nemáme problém s dojezdem dětí z naší vesnice do Uherského Brodu, ale špatně se orientujeme v možnostech, protože ani jeden z nás nepochází z této oblasti, nemáme ani zkušenosti a blízké známé, kteří by nám s výběrem pomohli. Budeme si vybírat jen tradiční kroužek, který je v naší obci, nebo zkusíme také dostupné dojíždění? Kde získat informace? Je tolik subjektů např. v Uherském Brodě, které nabízejí možnost mimoškolních aktivit, a přitom se o nich v okolí málo ví.

Zjistila jsem, že neexistuje ucelený přehled volnočasových aktivit v našem okolí a rozhodla jsem se ho v rámci této práce vytvořit. Zaměřila jsem se na volnočasové aktivity, které jsou dostupné v naší obci a blízkém regionu, jehož centrem je Uherský Brod, město na Moravském Slovácku poblíž hranic se Slovenskem. Již při prvním zkoumání tohoto problému zjišťuji, jak široká je nabídka a kolik subjektů, i mně neznámých, ji léta praktikuje třeba s drobnými obměnami.

Cílem práce je zjistit, jaká je nabídka volnočasových aktivit na malotřídních školách, úplných vesnických školách, městských školách a dále u jiných subjektů. V praktické části se pokusím zhodnotit, jak moc lidé právě v našem regionu dodržují lidové tradice a zda se potvrdí můj předpoklad, že rodiče, kteří jako děti navštěvovali folklórní či jiný kroužek, který je nadchl, chtějí, aby jejich dítě takový kroužek navštěvovalo také. Další otázkou, kterou si chci ověřit je, že dojezdnost a výše platby za kroužek je přímo úměrná účasti v kroužku. Zajímala by mě také odpověď na otázku, zda rozhodující slovo ve výběru volnočasových aktivit má dítě nebo rodič. Využiji metody dotazníkového šetření, ve kterém mě kromě výše uvedených otázek zajímají i další možnosti. Ptám se na počet kroužků, které dítě týdně navštěvuje, nakolik mu vadí dojíždění, jak nejradyji využívá volný čas o víkend, jak moc o výběru aktivity rozhoduje cena, jestli výběr volnočasových aktivit v regionu je dostatečný aj. Odpovědi na otázky nám poskytnou informace, co dnešní děti a rodiče preferují, jak moc dnešní generace mění své zájmy oproti svým rodičům apod.

Věřím, že moje práce bude přínosem i pro ostatní hledající rodiče.

1. Pedagogika volného času

Samostatný pojem pedagogika pochází z antického Řecka. Slovem *paidagógos* byl označován otrok, který pečoval o syna svého pána. Později se tento výraz přenesl do antické latiny *paedagogus*, významem se tento pojem rozšířil na učitel a vychovatel. Z latiny byl tento výraz převzatý do většiny indoevropských i jiných jazyků, z nichž byly vytvořeny různé podoby. Z toho vyplývá, že i český výraz „pedagogika“ je latinského původu. Tento výraz je řadou laiků chápán jako odborný termín - profesionálové a odborníci v dané oblasti. Pedagogika je chápána jako receptář na výchovu dětí ve škole. (Průcha, 2017)

V této knize autor uvádí, že byl proveden výzkum mezi lidmi různých profesí a sociálních kategorií, ze kterého se ukázalo, že jen zcela výjimečně byla pedagogika chápána jako vědní obor, tento výraz je mezi společnostmi chápán velmi zúženě a nepřesně.

Kaplánek uvádí, že samotný termín pedagogiky volného času byl ještě dlouho neznámým pojmem. Převážně se používaly pojmy jako mimotřídní a mimoškolní výchova, případně výchova mimo vyučování. S pojmem mimotřídní výchova se setkáme již po druhé světové válce, která převážně vycházela ze sovětské teorie a praxe. Důležitá změna nastala po 21. dubnu 1948, kdy byl přijat zákon o jednotné škole, ve kterém bylo stanoveno, že stát má právo zřizovat domovy a družiny mládeže jako zařízení výchovná a sociální. Od roku 1952 byly ve větších městech zřizovány pionýrské domy a stanice. V sedmdesátých letech byla prosazována myšlenka „celodenní školy“. V té době byla výchova mimo školní vyučování „neoddělitelnou součástí výchovné vzdělávací soustavy“, hlavně z důvodu péče o děti zaměstnaných rodičů. (Kaplánek, 2017)

Této disciplíně se věnuje neustálá pozornost již od druhé poloviny 20. stol., především v německých pracích, kdy se rozvinula i terminologie. Pojem pedagogika volného času (*Freizeitpädagogik*) a spousta dalších, kterými se rozvíjí volný čas. Pedagogika volného času se zabývá cíli, obsahem a způsoby zhodnocování volného času. (Hájek, 2011)

1.1 Volný čas

Již samotný název obvykle vyvolává příjemné pocity a dobrou náladu. Kdo by v dnešní uspěchané době nechtěl mít „čas volna“? Volna, které je tolik potřebné pro regeneraci organismu a kultivaci těla i duše. Každý má jiné představy o jeho trávení – někdo se drží zažitých rituálů a nedovede si představit z nich vybočit, jiný rád hledá nové příležitosti ke svému sebepoznání nebo sebezdokonalení. Někdo tráví volný čas aktivně, jiný zcela pasívně.

V současné době je jako velmi nebezpečný nejenom ze zdravotního hlediska vnímán právě pasivní, konzumní způsob trávení volného času například formou sledování televizních pořadů nevalné kvality či mnohahodinové „surfování“ na sociálních sítích a „povídání si“ s virtuálními „přáteli“. Základy způsobu trávení volného času získává každý z nás už v dětství pozorováním rodičů, prarodičů, kamarádů a také pozdějším nasměrováním rodinou nebo školou. I díky kvalitnímu trávení volného času má náš národ tolik zdatných zpěváků, hudebníků, malířů, herců, včelařů, rybářů, chovatelů, pěstitelů, techniků aj., kteří začínali se svým oborem jako koníčkem třeba v dětství. Systém mimoškolních aktivit dětí a mládeže je podle mě v naší zemi velmi dobře nastaven, je doposud finančně přístupný i sociálně slabším rodinám. Tak se často stává, že záliba se promění v profesní orientaci, zvláště, když je podporována rodinnými zkušenostmi a tradicí. Neméně důležité je osobní setkávání s kamarády, přáteli či partnery. Společné zážitky, dobrá zábava, nenucená konverzace s blízkými osobami jsou zásobárnou příjemných vzpomínek, ze kterých člověk čerpá celý život, zejména v těžších obdobích.

Důležitost správně tráveného volného času si samozřejmě uvědomuje většina rodičů, pro které je další vývoj potomka důležitý. Někteří pečlivě vybírají z nabídky mimoškolních činností s výhledem na budoucí profesní orientaci a svůj názor předkládají dítěti bez možnosti jeho vyjádření, jiní se s dítětem upřímně radí, zajímá je jeho názor. Jiní spoléhají na nabízené aktivity školy či jiného výchovného zařízení bez zvláštního výběru. Zde je na místě otázka, zda dětem plánovat volný čas nebo je nechat zcela samostatně rozhodnout či dát jim časový prostor bez činnosti, ať si později „z nudy“ sami najdou činnost, která je zajímavá a baví.

Český výraz volný čas je poměrně moderní – objevuje se na přelomu 19. a 20. století, zejména v důsledku oddělení času stráveného v zaměstnání a v souvislosti se zaměstnáním a časem vyhrazeným pro sebe. Podobně volená slova najdeme v němčině, ruštině, italštině atd.. V němčině se začalo používat slovo Freizeit již od začátku industrializace. (Kaplánek, 2017)

1.2 Pedagogika volného času jako záměrná výchova

„Pedagogika volného času je disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých.“ (Průcha, Walterová a Mareš, 1998, s. 170).

Je jednou z disciplín, která se zabývá výchovou ve volném čase, a to určitými cíli, podmínkami a prostředky výchovy. Současně řeší i otázky managementu volného času a metodologii výzkumu. Jde o velmi mladý vědní obor, který se

neustále vyvíjí a mění. (Bendl, 2015)

Pedagogiku volného času je možné vidět ze dvou hledisek a to teoretického a praktického, které se vzájemně propojují a doplňují. Je možné se více zaměřit na výchovu a vzdělání člověka. To může navodit určité proměny člověka, protože působí záměrně, spolupůsobení výchovou a vzděláním je promyšleně orientované na člověka a společnost, která ho obklopuje. Samotná výchova nám ukazuje důraz o něco nebo o někoho se starat. Počátky jsou u chovu různých zvířat, kdy docházelo nejenom k samotnému chovu, ale také vyšlechtění, cvičení a trénování. Je možné zde vidět prvek, který přesahuje význam jednoduchého slova „chování“, které může i znamenat mít starost o dítě. Výchovu tvoří i vychovatel, který se snaží přispívat k lepšímu způsobu chování a jednání ve volném čase. (Svobodová, 2019)

Vzdělávání je také další součástí výchovy, které je zřejmě rozšířeno ze slova děláni, které nabádá k nějaké činnosti. Když toto spojíme s člověkem, dostaneme se ke slovu vzdělávat, tedy předávat nějaké zkušenosti teoretické nebo i praktické. Výchova a vzdělání se vhodně doplňují. Výchova řeší především chování člověka, vzdělání odkazuje k tvůrčí činnosti. „Vzdělání zdůrazňuje kognitivní procesy a označuje postup od informací k vědomostem, znalostem a pak k dovednostem.“ (Svobodová, 2019, s.15)

1.3 Základní pojmy pedagogiky a svobodná výchova

Z pedagogického hlediska je nutné uvádět vždy nějaký cíl, ke kterému chceme daného člověka dovést a zároveň to platí i ve výchově k volnému času. Edukační koncepce nám ovlivňují, jakým způsobem o volnočasové aktivitě uvažujeme, jaký bude mít cíl, záměr a také správně ji zrealizovat. Pedagogika volného času není ani tolik o volném čase jako takovém, je zde stále skrytá určitá předpřipravená metodika s vybraným cílem. Neustále vést a vytvářet program k vybranému cíli, kterým je možné předcházet zahálení, nudě a zaostávání. Je důležité i pro samotného pedagoga rozlišit, kdy je nutná pedagogická příprava a potřebné plánování, a kdy dětem postačí jen určité zahájení a vysvětlení, co konkrétně budou dělat a vytvářet. Vědět, kdy poskytnout určitou svobodu v naplánovaném programu a jen ho vést a ne plně řídit. (Svobodová, 2019)

Základními pojmy, se kterými pedagogika volného času pracuje:

Volný čas je určitá doba odpočinku, relaxace, zábavy, ale i dobrovolná činnost sebevzdělání jako např. koníčky. Mezi tento čas můžeme uvést i dobu, kterou strávíme, než se k vybrané aktivitě dostaneme. Zároveň máme i povinnosti,

kteří je nutné splnit pro naše další potřeby biologické, materiální, finanční zajištění apod. Člověk rád i ochotně plní další povinnosti a může se jednat o drobné kutilství, pěstitelství, chovatelství, rybolov. (Bendl 2015)

Výchova ve volném čase „je jednou ze specifických výchovných oblastí a má své zvláštnosti“ (Bendl, 2015, s. 121). Jsou hlavně zdůrazňovány podmínky výchovy, není plně vymezen cíl, ke kterému bychom měli přesně dojít. Zaměříme se spíše na stránku obsahovou a jakým způsobem vybranou činnost zorganizujeme tak, aby pro děti byla zajímavá a dokázala je bavit. (Svobodová, 2019)

Výchova mimo vyučování se vztahuje k jedincům, kteří navštěvují základní nebo střední školu, a u kterých probíhá vyučování. Samotná škola se může podílet na této činnosti tím, že nabízí zájmové, rekreační a další aktivity pro děti a mládež. Tento způsob výchovy je v době mimo povinné vyučování. (Bendl, 2015)

Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování. Je určeno pro volný čas dětí, kdy tvoří přechod mezi výukou ve třídách a pobytem doma. Neprobíhá v ní již další školní vyučování dětí. (Hájek, Pávková, 2007)

Dalšími pojmy jsou mimotřídní a mimoškolní výchova, výchova formální, neformální, informální.

1.4 Výchova

Pojem výchova zdůrazňuje na člověku postojové hodnoty osobnosti, kterými mohou být ctinnost a zdatnost, o které je nutné také pečovat a dál rozvíjet vůči druhým a světu. Vychovávaný člověk je si vědom své role, a jaké může mít poslání k okolnímu světu a společnosti.

U vychovávaného člověka se projevuje určitá osobnost k okolí a získává osobní charakter. V pedagogice volného času se bude stále zdůrazňovat samotný cíl a smysl výchovy, tedy péče o člověka, a dosažení jeho zralosti a lépe rozvíjet své společenství. Přínosem dnešní výchovy je význam svobody i odpovědnosti člověka pro jeho další život. (Svobodová, 2019)

V současné době je velice důležitý i zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj člověka. Záleží, jak má uspořádaný den podle svého věku, zda ho rodiče vedou ke správnému stravování a dodržování pitného režimu. Zároveň je důležité i využití pohybových aktivit pod správným vedením, dodržování zásad a pravidel bezpečnosti práce, hygienických návyků a vytváření respektu mezi účastníky.

Sociální funkce je možné chápat z různých pohledů, především u dětí se jedná o jejich bezpečnost, zajištění jejich ohlídání v čase mimo vyučování, které převážně plní školní družiny. Ale je zde i možnost dalších subjektů, ve kterých mohou děti trávit volný čas, kde navazují nová přátelství a seznamují se s novými autoritami. Probíhá zde i vyrovnání podmínek rodinného prostředí. Péče pedagoga mají všichni účastníci stejnou bez ohledu na to, z jakého sociálního prostředí pocházejí, vždy je možné i pomoci.

Preventivní funkce spočívá hlavně v předcházení negativních patologických jevů. Mezi tyto jevy převážně řadíme lhaní, neukázněnost, krádeže, záškoláctví, útěky z domova, šikamu mezi dětmi, agresivitu, vandalismus. Volnočasové aktivity mohou sloužit jako primární prevence. (Bendl, 2015)

1.5 Systém výchovy

Lidská činnost sleduje nějaký smysl, jedná se o určitou praktickou činnost, aby mohla výchova tento proces dál rozvíjet. Souvisí s tím spousta prvků a také vytvořený určitý systém. *“Výchova má tedy svůj cíl, respektuje určité podmínky, používá vybrané prostředky a dosahuje určitých výsledků.” (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Váňová, 2015 s.42)*

Cíle výchovy jsou záměrné a cílevědomé působení na osobnostní rozvoj a určuje celý proces výchovy i průběh výchovy. Cíl by měl být výsledkem, který se snažíme dosáhnout určitými vybranými úkony. Je důležité si uvědomit, kterých cílů můžeme dosáhnout, a jakým způsobem je budeme formovat a ovlivňovat vhodnou výchovou. (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Váňová, 2015)

Vychovatel si stanovuje cíle podle vybrané činnosti, co chce nebo potřebuje, aby si děti zapamatovaly a uměly dále používat. Je možnost na tyto cíle navázat a rozvíjet konkrétní činnost nebo ji prohloubit o další možnosti a zkušenosti. (Bendl, 2015; Hájek, 2011)

Podmínky výchovy mohou být různé situace, ve kterých se realizuje výchova člověka. Lze rozlišovat podmínky stabilní, které mohou být dlouhodobé, ale i dynamické, které se mohou rychle měnit. Každý pedagog nebo vychovatel by měl podmínky znát a měl by se všemi počítat, umět s nimi pracovat a znát možný vliv na vychovávaného. Podmínkou se může stát i okolní prostředí, ve kterém se vychovávaný většinou nachází. Ve výchovném procesu lze s nimi aktivně pracovat. (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Váňová, 2015)

Vnější podmínky mají také své specifika, především se jedná o prostředí, ve kterém výchova probíhá, je zde různé vybavení, které se neustále mění a je rozmanité. Prolínají se

jedinci z odlišného rodinného prostředí, s různými styly jednání a zkušeností. (Bendl, 2015) -Mezi podmínkami mají specifické postavení podmínky psychické, které určují jednání a chování člověka. Výchovou usilujeme o jejich rozvoj a zkvalitnění. (snaha o rozvíjení myšlení, vytváření vlastních úsudků a ovlivňování charakteru osobnosti). Velmi aktivními v procesu výchovy jsou podmínky sociální, kterými se více zabývají dvě disciplíny – sociologie výchovy a sociální pedagogika. Tyto podmínky mohou působit i protichůdně, buď z hlediska pozitivního, které bude člověka rozvíjet, nebo z hlediska negativního. Záleží na zapojení člověka v daném sociálním prostředí, jak se nechá ovlivňovat, a kteří lidé v jeho okolí na něj samotného působí. Může se jednat i prostředí, které bude rizikové s určitými znaky patologických jevů, kdy vhodnou výchovou a působením můžeme tyto jevy oslabovat a působit preventivně. (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Váňová, 2015)

Prostředkem výchovy lze chápat každý jev, proces nebo situace, které je možné záměrně použít pro dosažení cíle výchovy. Pokud výchovný proces vede vychovávaného k optimálnímu rozvoji osobnosti, je vždy nutné počítat s určitými prostředky vnějšími i vnitřními, které může vychovatel aktivizovat. (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Váňová, 2015)

2 Děti mladšího školního věku

Mladší školní věk nebo období se zpravidla označuje doba od 6-7 let, kdy dítě nastupuje do školy až do 11-12 let, kdy se projevují první známky pohlavního dospívání. Škola poznamenává rozhodujícím způsobem toto období, které pokračuje do období dospívání. Období se zdá být velice klidné, můžeme nabýt dojmu, že je tato etapa nezajímavá a že se v ní nic neděje s osobností dítěte. Psychoanalýza označila tento věk za období latence, kdy je ukončena jedna část psychosexuálního vývoje a kdy základní pudová a emoční složka osobnosti dřímá až do začátku pubescence, která se projeví v plné síle. Ale četné psychologické studie ukazují, že ve skutečnosti tomu tak není, vývoj stále pokračuje plynule ve všech směrech a dítě dosahuje výrazných pokroků, které jsou často rozhodující i pro jeho budoucnost. V tomto období je školák zaměřen na to, co je a jak to je. Snaží se pochopit okolní svět a věci v něm „doopravdy“. Pozorovat je lze v jeho mluvě, v kresbách, v písemných projevech, ve čtenářských dovednostech i ve hře. Rozšiřuje své vlastní poznání zkušenostmi získanými z knih, převážně encyklopedií nebo různých cestopisů, v knihách historických ale i technicky zaměřených – vynálezy.

V tomto školním věku chce dítě věci prozkoumat reálnou činností, proto jsou oblíbené různé pokusy a zkoušení i různých možností. Pro děti je v tomto období vhodné propojit teorii i s praxí, možností experimentovat. Lépe si vše propojí s teoretickým učivem. (Langmeier, Krejčířová, 2000)

U dítěte v mladším školním věku je nápadný růst do výšky, především dolních končetin. Stále pokračuje i formování páteře a dochází ke změnám ve tvaru lebky. Svalstvo a vnitřní orgány zvyšují svou výkonnost a objem. Dítě může podléhat i únavě, jelikož nervová soustava se stále vyvíjí, a dochází k diferenciaci nervových buněk. Je zde i velmi výrazná potřeba pohybu. V souvislosti se zdokonalováním činností smyslových orgánů, svalstva a vývojem kostry se zlepšuje pohybová koordinace drobného svalstva ruky. Dítě do osmého roku se nezaměřuje na výkon, spíše má potřebu spontánního pohybu.

Rozumový vývoj dítěte ovlivňuje prostředí, příprava na vyučování i činnosti, kterým se věnuje ve volném čase. Dítě mnohem lépe vnímá to, co je názorné a živé; nedokonalé je stále vnímání prostoru a času v souvislosti s vyžíváním smyslových orgánů. Ke konci tohoto období se u dětí zlepšuje i pozornost. Paměť u dětí v tomto období je konkrétní, názorná, převážně mají sklon k mechanickému zapamatování vzhledem nedostatečné slovní zásobě. Fantazie je více kontrolována myšlením. V tomto období již dítě dokáže rozlišovat fantazijní

představy od skutečnosti. V činnostech ve volném čase se rozvíjí a uplatňuje reprodukční fantazie. (Hájek, 2011)

Školní věk je pro člověka určitým vývojovým mezníkem. Nástupem do školy získává dítě novou sociální roli s přesně stanoveným společenským aktem, rituálem zápisu do školy. Dochází k sociální proměně a zároveň vzniká nová životní fáze. Samotná škola může významně ovlivnit jeho životní směřování. Školní věk je určitá část období, kdy dítě vstupuje oficiálně do společnosti, a musí umět zvládnout samostatně pracovat a plnit zadané povinnosti. Hlavním cílem je uspět a prosadit se, aby potvrdil své kvality ve škole, ale zároveň i mezi dalšími vrstevníky. V této fázi jde o vytvoření horizontálního společenství, které má svou vlastní hierarchii a řídí se vlastními pravidly. V tomto období je důležité, aby dítě bylo za své výkony pozitivně hodnoceno a ostatními akceptováno.

Školní věk, kdy dítě navštěvuje základní školu, lze podle Vágnerové rozdělit na tři dílčí fáze: **1. Raný školní věk** – období 6 - 9 let - charakteristická změna sociálního postavení stimulující další vývoj osobnosti a rozšíření různých schopností či dovedností. Zvládne novou sociální roli, ve které se naučí číst, psát a počítat.

Školní zralost a připravenost v tomto období nebyla stanovena náhodně. Ve věku 6-7 let dochází ke spoustě změn, které jsou důležité pro zvládnutí požadavků výuky. Pokud dítě dosáhne určité úrovně schopnosti a dovedností nezbytné pro školní práci, lze ho považovat za školsky připravené. Dokáže se začlenit do třídy, respektovat učitele, zvládá výuku i sociální podněty. Psychická zralost se projeví na úrovni řízení vlastního chování, přístupu k učiteli a jeho požadavkům. Je možné rozlišovat připravenost na učení, tj. na školní výuku, což znamená, že dítě je na takové vývojové úrovni, aby zvládlo požadavky výuky (porozumění výkladu a pokynů učitele, a zároveň i schopnost komunikovat). Sociální připravenost na školu je, když dítě dokáže fungovat ve skupině vrstevníků, dosáhlo určité úrovně seberegulace, emoční zralosti a sociálních dovedností a je schopné spolupracovat s dalšími dětmi či podílet se na spolupráci. (Vágnerová, Lisá, 2021)

2. Středně školní věk – období 9-12 let, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy a začíná dospívat. Během této fáze dochází k různým méně nápadným změnám. Dochází k vytvoření pozice ve škole i mezi vrstevníky. Jde celkem o období relativního klidu, které může narušit jen určité sociální tlaky ze školy, rodiny nebo z vrstevnické skupiny. Vše se rozvíjí plynule a vytváří se předpoklady pro budoucí proměnu, která probíhá jen na psychické úrovni.

S nástupem do školy získává novou roli žáka, ve které přináší dítěti vyšší sociální prestiž, ale také různé zátěžové situace. Dochází k osamostatnění dítěte a přijetí zodpovědnosti za své vlastní jednání a jeho následky. Vzniká vazba na učitele, která posiluje pocit jistoty a

bezpečí. Ve škole dítě potřebuje dosáhnout společenského uznání, potřebuje být i druhými respektováno a oceňováno, poněvadž do veškerého svého jednání vkládá svou snaživost a pílí. V průběhu školního věku si získává potřebu ověřit si své schopnosti a možnosti. Opakované selhání může vést ke ztrátě sebevědomí a pocitům méněcennosti, které si dítě zafixuje. Úroveň vlastního výkonu, který vede k úspěchu nebo neúspěchu může mít z hlediska časové dimenze (času) různý význam. Stává se základem sebehodnocení, a i součástí osobní identity. (Vágnerová, 2000)

3. Starší školní věk – toto období trvá po celý druhý stupeň povinné školní docházky a končí ve věku 15 let. Dítě prochází první fází dospívání, která se projeví změnou na psychické úrovni prožívání a postupným osamostatňováním od rodiny. (Vágnerová, Lisá 2021)

Osobnost a její vývojové proměny

Osobností rysy jsou relativně stabilní vlastnosti, které se v průběhu dospělosti základním způsobem nemění. Každý člověk má určité osobnostní vlastnosti, které zůstávají přibližně stejné, ale v průběhu času se jednotlivé rysy nebo dílčí aspekty rozvíjejí i mění. Především jde o standardní vývojově podmíněné proměny v průběhu života, působení nestandardních vlivů, traumata, stresy. Osobnostní rysy jsou nejméně stabilní v dětství. V raném věku lze hodnotit jen projevy temperamentových vlastností, ale později se rozvíjejí jednotlivé rysy osobnosti. Stabilita osobnostních rysů v dětství a dospívání je ovlivněna skutečností, že nemusí být všechny plně rozvinuty a mohou se projevovat jinak, než v dospělosti. Na konci adolescence jsou základní osobnostní vlastnosti již stabilní. Stabilita osobnosti je důležitou individuální charakteristikou člověka. (Vágnerová, 2010)

3 Význam rodiny pro utváření vztahu k volnému času

Většina rodičů se snaží svým dětem věnovat během dne, kdy mají volný čas a nejsou v zaměstnání, ale není tomu tak u všech rodin. V rodině hodně záleží, jaké mají mezi sebou rodiče a děti vztah, jestli jsou vedeni trávit čas společně anebo každý samostatně. Děti se tím učí, co dělat s volným časem, a jak si to dobře rozplánovat, např: výlet, nebo sportovní aktivitu. Rodiče mají v tomto čase velkou šanci se dětem přiblížit a navazovat další potřebné vazby pro vývoj dítěte a jeho schopností.

Každá rodina si vytváří svůj vlastní systém, aby se dokázala postupně přizpůsobovat změnám, které jim přináší běžný rodinný život se všemi možnými problémy a různými úkoly, ke kterým je nutné najít správné řešení. Způsoby řešení jsou pro každou rodinu specifické, a to podle vybraných názorů a postojů nebo přesvědčení, které jednotliví členové rodiny zastávají i jako celek. Pokud bude rodina funkční a odolná je nutné, aby zvládla tři základní a nosné principy: soudržnost, adaptabilitu a komunikaci. Při soudržnosti je kladen důraz i na samostatnost a nezávislost členů rodiny. Adaptabilitou se převážně ukazují schopnosti rodiny se přizpůsobovat proměnlivým požadavkům a nárokům života. Komunikace vytváří celkovou rodinnou atmosféru, kdy je nutná k řešení problémů a plánování změn. Je důležitá, aby byla komunikace přímá a otevřená, pokud se naruší, dochází k rizikům a vytváření negativních vlivů. (Sobotková, 2007)

Bendl uvádí, že by rodiče měli působit na dítě a podle toho také danou činnost vybírat, i jiný druh své aktivity, než kterému se věnuje matka nebo otec. Zároveň by mělo mít dítě i podporu od rodičů, aby se učilo, že mít osobní záliby patří k součásti běžného života. Děti se velice rádi podělí o své zážitky, co se dnes nového naučil v zájmové aktivitě. Rodiče by měli projevit v této chvíli zájem a dítě vyslechnout a třeba s ním i probrat nové možnosti. Samozřejmostí by měla být účast rodičů na prezentaci svých dětí (soutěže, veřejná vystoupení, výstavy). Stále je nutné si uvědomovat, že volnočasové aktivity jsou dobrovolné, děti by neměly tyto aktivity mít nařízené. Pokud nastane, to, že dítě ve vybrané aktivitě ztrácí zájem anebo je dokonce neúspěšné, je dobré společně s rodiči a po dohodě s dětmi stanovit určitý cíl, kterého je možné dosáhnout. Není vhodné bez vážného důvodu střídat různé zájmy, proto je i důležité najít a pokusit se zjistit, proč zájem upadá a najít příčinu, ale zároveň hledat i vhodnou motivaci pro pokračování ve vybrané činnosti. Je důležité, aby dítě mělo čas a „*prostor pro to „jen tak si pohrát“*“. *Neplatí, že čím více „kroužků“ dítě má, tím lépe je zajištěn jeho volný čas*“. (Bendl, 2015, s. 131)

Dítě se považuje automaticky za součást rodiny, která mu poskytuje emoční zázemí a je oporou jeho osobnosti. Rodina se snaží uspokojovat veškeré jeho potřeby. Společně umějí lépe ovládat své emoční projevy a chování. V rodině se stávají partnery, se kterými je možné se domluvit a kteří společně snesou i větší zátěž. Každodenní rutina, které jsou všichni součástí, a sdílení společných zážitků jim umožňuje vytvářet rodinnou historii. Společné prožité chvíle a zkušenosti přispívají k pocitu vzájemnosti, a jsou jedinečné a smysluplné. Podmínkou funkčního vztahu je trvalá přítomnost rodičů, kteří mají o dítě zájem a jsou k dispozici, když je potřebuje. Rodiče mnohdy pro školáka slouží jako vzor. Jsou nejenom reálným modelem, ale i ideálem, k němuž by se dítě chtělo přiblížit. Rodiče jsou výhradní autoritou a dítě přijímá bez výhrad všechna jejich rozhodnutí. Rodina je reálným zázemím a zdrojem emoční opory. Prostřednictvím svých požadavků, výběrem aktivit, které považují za důležité a svým hodnocením ovlivňují uspokojování potřeby seberealizace. V tomto věku se také posiluje identifikace s rodičem stejného pohlaví – syn se ztotožňuje s otcem a dcera s matkou. (Vágnerová, Lisá, 2021)

„Silné pozitivní vztahy jsou podporou psychické odolnosti. Na nás rodičích je, abychom zajistili dobré vztahy mezi svými dětmi.“ (Koucká, 2021, s. 358). Koucká spatřuje budování psychické stability jedince při zachování modelu „trojnožka“ – rodina, práce, přátelé. Modelu, který je primárně určen pro dospělé, ale lze jej aplikovat i na děti školou povinné. Do rodinných vztahů patří i vztahy mezi sourozenci, které jsou často opomíjeny, a je jim věnováno málo pozornosti, přitom v našem životě patří tyto vztahy mezi nejdelsí. Sourozenci si mohou být vzájemnou oporou, protože na sebe působí od prvních let svého života, tráví spolu více času než s rodiči, vycházejí ze stejného rodinného a společenského základu. S bratrem nebo sestrou zažívají různé chvíle radosti, hraní či vytváření různých potůchlostí, které s rodiči obvykle nezažije. Může se však objevit i druhá stránka sourozenectví, ta negativní, vycházející ze žárlivosti, pocitu opomíjení rodiči nebo upřednostňování jednoho ze sourozenců. Mezi bratry a sestrami může docházet i k přímým fyzickým útokům, hádání se, zesměšňování se nebo i zastrasování. Je to o to horší, protože oběť nemá možnost se od agresora dostatečně vzdálit. Zde je důležitá role rodičů, aby dokázali správnou měrou zájmu o děti naladit zdravé vztahy mezi sourozenci a průběžně je usměrňovali. Je také důležité vytvořit dítěti čas a prostor jen pro sebe, aby mělo možnost se od sourozence vzdálit. Zajistit sourozencům hezké chvíle, kdy si společně hrají. Podporovat děti v porozumění vytvářet pozitivní vztah mezi sourozenci, v dětech rozvíjet empatii a vzájemné porozumění a také je respektovat. Zároveň je důležité i

pečovat o svůj partnerský vztah jako rodiče, snažit se být vzájemně tolerantní a mít se rádi. (Koucká, 2021)

Je rozdíl mezi různým sociokulturním prostředím a strukturou volného času vzniká odlišnost. Ve vyspělých zemích se nabízejí široké možnosti osobní péče, her, plnění školních úkolů, zábavy, sportování, hygieny nebo spánku. Zatímco v industrializovaných zemích (jihovýchodní Asie) děti a mládež především řeší plnění školních povinností a naopak chudé ekonomicky nerozvinuté země dětem nabízejí v mimoškolní činnosti plnění pracovních povinností. Na okraji společnosti jsou i sociálně znevýhodněné děti, které nemají žádnou možnost trávit volný čas smysluplně a rozvíjejícími činnostmi. (Sekot, 2019) V současné době je ve vyspělých zemích mnoho aktivit, které se podílejí na účasti v různých soutěžích, zájezdech nebo mezinárodních setkáváních. Vedoucími těchto zájmových kroužků jsou převážně učitelé nebo vychovatelé. Zároveň se mohou na účasti podílet i samotní rodiče, kteří mají žádoucí odbornost a zájem o práci s dětmi. Tyto aktivity jsou pro vytváření dobrých vztahů mezi pedagogy, žáky a rodiči nejlepší pro upevňování tradic školy. (Bendl, 2015)

4 Škola ovlivňuje volný čas dítěte

Škola je většinou první seznámení i s mimoškolní činností, v podobě různých kroužků, které sama škola může nabízet. Dítě tráví větší čas vyučováním, které škola ze zákona nabízí, ale je zde možnost i trávit čas po vyučování. Nejvíce se rodiče zajímají o družiny a různé další zájmové činnosti, kterým by se mohlo jejich dítě věnovat, a byla zajištěna i jejich bezpečnost po dobu, kdy rodiče pracují. Někteří rodiče i podle mimoškolní činnosti a zaměření vzdělávání vybírají dětem konkrétní školu, na kterou dítě přihlásí. Pokud to v rámci zákona je umožněno, hledají, kde bude pro děti nejvhodnější trávit volný čas i s výukou.

Pro školu je hlavním posláním poskytnout příslušné vzdělání, každá škola se ve svém programu vzdělávání zaměřuje i na výchovu v době mimo vyučování. Toto propojení vyučování a zájmových činností se ukazuje jako užitečné a žádoucí, zároveň to přináší dobré výsledky v obou oblastech. V současné době se škola snaží co nejvíce upravit programy vzdělání, aby byly přitažlivé pro žáky, a hlavně pro jejich rodiče. Některé školy se zaměřují na specifické oblasti např. cizí jazyky, tělovýchovu, esteticko-výchovné obory. Základní školy se převážně prezentují zajímavými školními vzdělávacími programy školních družin nebo školních klubů. (Bendl, 2015)

Škola se řídí školským zákonem, kde je přesně stanoveno, čím se liší práce školských zařízení od vzdělávacího procesu ve škole a podle vyhlášky č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání zahrnuta střediska volného času, školní družiny a školní kluby.

4.1 Školská výchovná zařízení

Školská výchovná zařízení, která se podílejí na výchově ve volném čase dětí vymezuje školský zákon a specifické rozlišení určují příslušné vyhlášky. Tyto zařízení jsou zároveň součástí výchovně vzdělávacího systému, každé zařízení vypracovává vlastní školní vzdělávací program. Školská výchovná zařízení se podílejí výrazně na pedagogickém ovlivňování volného času dětí. Vždy mají pedagogičtí pracovníci požadované vzdělání a program je sestaven v souladu s pedagogicko-psychologickými poznatky, je zajištěna bezpečnost dětí a zároveň respektují potřeby a přání dětí. Účast v těchto zařízeních je dobrovolná, činnosti volnočasových aktivit probíhají v odlišném prostředí, která vyhovují všem účastníkům, ale i psychologickým, estetickým a hygienickým požadavkům. (Pávková, 2014)

S nejvíce známými školskými vzdělávacími zařízeními pro zájmové vzdělávání se setkáváme ve škole anebo ve městě. Ve škole je to školní družina a školní klub. Ve větších městech jsou střediska volného času a většinou je to dům dětí a mládeže a střediska zájmových činností.

Školní družina

Najdeme je převážně v každé základní škole, ale mohou být zřízena i samostatně pro žáky z více škol. Určeny jsou hlavně pro žáky prvního stupně základní školy. V odůvodněných případech může být do školní družiny přihlášen i žák z druhého stupně základního vzdělávání. Hlavní formou činnosti je každodenní pedagogická práce v příslušných odděleních s žáky. Je zde pravidelná docházka vždy po vyučování, přihlášení žáci společně využívají odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování. Odpočinkové činnosti mají odstranit únavu a plní psychohygienické poslání. Žáci mohou odpočívat na koberci nebo přidělené části družiny, mohou plnit různé klidové hry, poslechové činnosti. Většinou jsou v návaznosti po obědě anebo se používají při ranní družině, kdy žáci brzo vstávají. Převážně odpočinková činnost slouží i k regeneraci sil. Odpoledne mají žáci i část aktivního odpočinku s pobytem venku na hřišti, kde je činnost již organizovaná, může se jednat o různé pohybové hry nebo soutěživé hry s danými pravidly. (Hájek, 2011)

Školní družiny jsou pro děti mladšího školního věku, které se seznamují s různou škálou zájmových aktivit. Nabízí různé aktivní činnosti, které prohlubují jejich školní znalosti, rozvíjí se jejich osobnost a zdokonalují se sociální dovednosti. Ve školní družině probíhá určitá specifická práce, která umožňuje vychovatelkám reagovat citlivě a na aktuální stavy, nálady i potřeby dětí ve svém oddělení. Vždy je vypracovaný celoroční plán, vybrané určité téma, které děti provází během celého roku. Zároveň jsou plánované a realizované takové činnosti, které děti zaujmou, ale i pomáhají naplňovat jejich potřebu úspěchu, kladného hodnocení, citové odezvy a poznání. Jsou také dobrým pomocníkem při hledání a výběru mimoškolní činnosti a náplně volného času dětí. (Hájek, 2003)

Školní klub

je podle výkladového slovníku zařízení při školách, které zajišťuje vyšším ročníkům základní školy výchovně- vzdělávací činnost a využití času mimo vyučování. Většinou se jedná o různé nabídky zájmových aktivit, které mohou být i rozvojem určitého předmětu, může se jednat o společné i individuální aktivity různého zaměření. Zájmovou činnost vedou „*vychovatelé s doporučenou kvalifikací bakalářského pedagogického zaměření.*“ (Kolář, 2012, s.388)

Klub dává možnost odpočinku, neformální setkání kamarádů, prostor pro osobní záliby, studium nebo organizovanou zájmovou činnost. Prostory školního klubu a vybavení by měly nabízet oblíbené hry, počítače s připojením k internetu, knihovnu, ale i možnost občerstvení. (Bendl, 2015)

Školská výchovná a ubytovací zařízení

V této skupině se setkávají tři různá zařízení, která mají rozmanité funkce a poslání a podílejí se na výchově ve volném čase. Tato zařízení zajišťují žákům a studentům vzdělání, sportovní a zájmové činnosti, celodenní výchovu, stravování a ubytování. Především se jedná o **Domovy mládeže, internáty a školy v přírodě.**

Domov mládeže je určen většinou pro středoškolskou mládež, která navštěvuje vybranou školu mimo dopravní obslužnost svého bydliště. Tato zařízení jsou samostatná a slouží žákům z více škol. Pracují zde vychovatelé nebo instruktoři. Studentům je nabízena široká nabídka volnočasových aktivit s odborným vedením, např. sportovní činnost. Je možné využívat různých prostorů ke studiu nebo relaxaci, klubovnu, knihovnu nebo tělovýchovné prostory a jejich vybavení. Současně s ubytováním je zajištěné i stravování. (Kolář, 2012)

V internátech se většinou využívají služby sociálního a pedagogického zařízení. Zajišťují ubytování dětí předškolního věku se zdravotním postižením, ale zároveň i žáků a učňů během celého týdne i se stravováním. Zařízení má pevně stanovený provozní řád s pedagogickým personálem. Volný čas je možné využít podle nabídky určitého programu kulturní, sportovní, studijní i umělecké povahy. (Kolář, 2012)

Škola v přírodě - její účel je vyjádřen vyhláškou č. 108/2005 Sb. Původní délka byla stanovena na 28 dní, aby plnila správný zdravotní efekt. Ale během uplynulých let se délka pobytu stále zkracuje, z důvodu dlouhého odloučení dítěte od rodičů a v poslední době je i finanční náročnosti pro některé rodiče. Délka pobytu se zkrátila jen na týden. „*Některé školy je nahrazují tzv. ozdravnými pobyty v přírodě bez, dopoledního vyučování.*“ (Bendl, 2015, s. 142)

Mezi školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu patří diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Pokud se stane, že rodina neplní své funkce a je vážně ohrožena nebo narušena výchova dítěte je soudem nařízená **ústavní výchova**. Další je **ochranná výchova**, v případě, že se stane, a dítě vykoná čin, za který by mohlo být uznáno při trestní odpovědnosti dítěte za čin trestný může se jednat tedy o závažné poruchy chování, je tato ochranná výchova soudem ukládána. Ocitne-li se dítě bez náležité péče

nebo je vážně ohrožen jeho vývoj je okamžité řešení soudu, který vydá **předběžné opatření**. Veškerá uvedená opatření stanovuje příslušný zákon č. 109/2002 Sb., ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Diagnostický ústav je zařízení, jež přijímá děti, které ze závažných důvodů nemohou vyrůstat v rodině. Pobyt dítěte trvá zpravidla osm týdnů. Během pobytu v něm je na dítě působeno v oblastech diagnostické, výchovné, vzdělávací, sociální, zdravotní a terapeutické. Na základně stanovené diagnózy se dítě umístí do příslušného zařízení, kterým může být dětský domov nebo výchovný ústav. Ústav může také rozhodnout o umístění dítěte v rodině. (Pávková, 2014; Hájek, 2011)

Dětem bez závažných poruch chování, o které se rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu nedokážou nebo nemohou postarat, zajišťují péči dětské domovy, a to pro děti od 3 do 18-19 let, případně do ukončení profesní přípravy až do 26 let. Zároveň se do dětského domova umísťují i nezletilé matky se svými dětmi.

4.1.1 Školní družiny při malotřídních školách na Uherskobrodsku

Pojem malotřídní škola ve školském zákoně uvedený není, jsou stanoveny pouze počty žáků, které mohou být na třídu a o které každá škola s nižším počtem žáků je povinna žádat. Z pedagogického slovníku se dozvíme, že malotřídní škola je škola pro žáky prvního stupně základní školy, vyučování probíhá ve spojených třídách a zpravidla se s takovou třídou setkáme ve venkovských lokalitách. Může existovat jako jednotřídní škola, dvojtřídní ev. trojtřídní. (Průcha, Walterová, Mareš, 1998)

„Za malotřídní se považuje škola, v níž jsou alespoň v jedné její třídě společně vyučování žáci ze dvou či více ročníků. Poslední statistika ÚIV - ve školním roce 2004/2005 existovalo v ČR 1484 malotřídních škol s 52 372 žáky.“ (Průcha, Walterová a Mareš 2013, s. 145-146)

Malotřídní školy se většinou nacházejí v menších obcích, kde je nižší počet žáků pro jednotlivé třídy v každém ročníku. Jedná se o žáky prvního stupně, kteří se teprve socializují, upevňují se u nich pravidla a rodiče nechtějí, aby dítě dojíždělo do většího města. Žáci druhého stupně už převážně sami dojíždějí do spádových škol ve městech nebo v nejbližší možné větší obci, kde mají plně organizovanou základní školu. Malotřídní školy mají stejný stupeň základního vzdělávání, cíle, pravidla a musí splnit stejné požadavky jako velké městské školy. Žáci mají totožné výstupy obsahu i rozsahu učiva a řídí se stejným RVP. Rozdíl můžeme vnímat v organizaci výuky a formách výchovy a vzdělávání. Vyučovací hodina je dlouhá 45 minut jako

jinde ve školách, jen se rozdělí mezi jednotlivé ročníky. Pokud jsou spojené 3 ročníky, hodina se rozdělí většinou na desetiminutové bloky hlavní výuky. Ve zbylé části hodiny mají žáci samostatnou práci, kde mají učitelé možnost rozvíjet kreativitu a individualitu každého žáka. (Učíme se společně, 2023)

Malotřídní družina se řídí stejnými pravidly jako běžná školní družina. Z pravidla je jedno oddělení, které se skládá z dětí a žáků 1. stupně. Některé školy tuto družinu spojí i s mateřskou školou a odpolední činnosti jsou vzájemně provázané.

Na Uherskobrodsku se nachází několik malotřídních škol. Základní a mateřská škola J. A. Komenského v Komni, kdy v roce 1940 při zemské obecní škole byla zřízena mateřská škola. Základní škola je malotřídní školou, která navazuje na odkaz Jana Amose Komenského „škola hrou“. Pro učitele i žáky je výuka svým způsobem náročná, ale je zajímavá, pestrá a vede žáky k samostatnosti. Snaží se žákům a dětem věnovat v pohodovém prostředí s vnitřní domácí atmosférou otevřenou pro spolupráci s žáky. Školní družina má jedno oddělení, které se nachází v podkroví budovy. Slouží žákům prvního stupně s maximální kapacitou 25 žáků a to v ranních hodinách i po ukončení vyučování. Hlavním cílem této školní družiny je připravit jedince na život ve stávající společnosti a pomocí volnočasových aktivit vybavit žáky potřebnými vědomostmi, ale učí je stát si i za svými postoji a názory. Plní funkci relaxační, kompenzační ale i výchovně vzdělávací, vzdělávací program školní družiny je pod názvem „DRUŽINA VENKU“. Umožňuje dětem různorodé využití v nestresujícím prostředí. Vzdělávací cíle a klíčové kompetence spolu souvisí a navazují na výstupy základní školy. (ZŠ Komňa, 2024)

Další neúplná venkovská základní škola se nachází v Záhorovicích s počtem 50 žáků pro první stupeň. Škola má opět rodinnou atmosféru. Žáci jsou vzdělávání podle Školního vzdělávacího programu „Škola pro každého – škola pro všechny“. Školní družina nabízí místo v oddělení maximálně pro 30 žáků, a to především pro žáky prvního stupně. Zároveň nabízí ranní školní družinu pro žáky 2. stupně dojíždějící do Uherského Brodu. (ZŠ Záhorovice, 2024).

4.1.2 Školní družiny při úplných vesnických školách na Uherskobrodsku

Dalším typem školy jsou úplné vesnické základní školy se všemi ročníky. Součástí těchto škol jsou školní družiny pro žáky 1. – 5. ročníku nabízející různé mimoškolní aktivity v odpoledních hodinách po vyučování.

Na Uherskobrodsku najdeme několik takových škol. Většina z nich se nachází v blízkém okolí Uherského Brodu – jako např. Prakšice, Nivnice nebo Bánov.

Školní družina při základní škole v Prakšicích nabízí pro žáky prvního stupně dvě oddělení. První oddělení navštěvují žáci prvního a druhého ročníku, druhé oddělení třetího až pátého ročníku této základní školy. Vzdělávací program školní družiny nese název „Všestranná příprava pro život“. Žáci, kteří navštěvují školní družinu, mohou využít i ranní školní družiny a odpolední kroužky této družiny. Družina každoročně přichází s pestrou nabídkou různorodých činností, ne všechny kroužky však zahájí svou činnost. V letošním roce mají děti možnost účastnit se kroužku keramiky, anglického jazyka a florbalu. (ZŠ Prakšice, 2024)

4.1.3 Školní družiny při úplných městských školách na Uherskobrodsku

V tomto typu školy se nachází všech devět ročníků, které se člení na první a druhý stupeň. Škola může mít i více tříd v jednom ročníku, podle svých možných kapacit a přihlášených žáků k základnímu vzdělávání. Školní družina je většinou přizpůsobena pro žáky prvního stupně a může mít několik oddělení podle toho, kolik je v každém ročníku tříd a jaký je zájem o nabízené služby základní školy. V Uherském Brodě se nachází několik takových škol např. Katolická základní škola, Základní škola Mariánské náměstí, Základní škola Pod Vinohrady, Základní škola Na Výsluní.

V každé z těchto uvedených škol nabízejí pro své žáky účast ve školní družině. Základní škola Na Výsluní má pro letošní rok otevřeno 5 oddělení, zároveň je v nabídce i ranní družina už od 6:15 hodin. Školní vzdělávací program má název „Otevřená škola“. V současné době nabízí i několik kroužků školní družiny - Sportovky, Kuchtík, Hudebně pohybový kroužek a Tvořílek.

5 Subjekty, které se zabývají výchovou ve volném čase

Tyto subjekty jsou řízeny podle zákona č. 561/2004 o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, vyhlášky č. 74/2005 o zájmovém vzdělávání a zákona č. 563/2004 o pedagogických pracovnících.

Jejich činnost vychází z rámcového vzdělávacího programu, podle kterého si vytvořili vlastní školní vzdělávací program.

Těchto zařízení je celá řada. Významnou roli hrají zejména obce a nestátní neziskové organizace, důležitá je spolupráce s různými kluby. Nestátními neziskovými organizacemi mohou být například spolky (dříve občanská sdružení), ústavy a nadace. Mezi sdružení všestranného obsahu se zaměřením na výchovu k občanství patří zejména Junák a Pionýr. Některá zájmová sdružení se zaměřují na pobyt v přírodě a zálesáckou činnost, příkladem může být Zálesák.

Posláním jiných sdružení jsou veřejně prospěšné aktivity spojené s péčí o životní prostředí. Většinou se jedná o sdružení dospělých, ale některé mají zřízené i složky pro děti a mládež - např. Český červený kříž anebo Svaz dobrovolných hasičů. (Bendl, 2015)

5.1 Dům dětí a mládeže Uherský Brod

Dům dětí a mládeže v Uherském Brodě zřizovaný a podporovaný městem Uherský Brod se věnuje dětem a široké veřejnosti. Zajišťuje činnosti na třech pracovištích, které jsou plně využívány rodiči a dětmi. Během celého školního roku jsou pracovníci k dispozici od 8 hodin do 20 hodin v pracovních dnech při činnosti kroužků, o víkendech při pořádání různých volnočasových aktivit. V letošním školním roce byly otevřeny kroužky – pohybové a sportovní, taneční, výtvarný a rukodělný, hudební, přírodovědný a zdravotněvýchovný. Organizují řadu akcí v průběhu školního roku a příměstské i pobytové tábory v období školních prázdnin. Organizace je provozovatelem vzdělávacího a rekreačního střediska v odlehlé a tiché obci Maršov poblíž Uherského Brodu. Aktivně spolupracuje s brodskými školami, školami z blízkého okolí, rodiči a dalšími subjekty. (DDM, 2024)

5.2 ZUŠ v Uherském Brodě

Základní umělecká škola v Uherském Brodě má za sebou dlouholetou historii. Z iniciativy několika nadšenců začínala v prvním poválečném roce 1946 jako Městská hudební

škola s pobočkou v Bojkovicích. Později se přejmenovala na Lidovou školu umění. Postupně se přidávaly další umělecké obory – výtvarný v roce 1965, taneční v roce 1971 a poslední literárně dramatický byl otevřen až po roce 1989. Pobočka v Bojkovicích se osamostatnila.

Základní umělecká škola Uherský Brod má kapacitu pro 900 žáků s výběrem čtyř různých oborů – hudební, výtvarný, taneční a literárně dramatický. Na všechny obory probíhají přijímací zkoušky. Škola zajišťuje výuku i na dalších pobočkách v Bánově, Nivnici, Prakšicích a Vlčnově, neaktivní jsou v současné době pobočky ve Strání a v Šumicích. ZUŠ má vytvořený vzdělávací program „Brána do světa múz“. Svě žáky připravuje na amatérskou tvůrčí činnost, ale i na další profesní přípravu na odborných středních a vysokých školách. (Základní umělecká škola, 2023)

5.3 Dům kultury v Uherském Brodě

Dům kultury je největší a nejvýznamnější společensko-kulturní instituce v Uherském Brodě a pro celou oblast Uherskobrodská. Budova kulturního domu byla otevřena v listopadu 1985. Svým stylem se řadí k architektuře tzv. brutalismu podle architekta Františka Jelínka. Její interiér nebyl do dnešní doby narušen následnými zásahy, a proto je i unikátní ukázkou architektury 70. a 80. let a to včetně detailů svítidel, podhledů a původního nábytku. Dům kultury zajišťuje během celého roku různá divadelní představení pro dospělé, děti i seniory, koncerty, talk show, besedy, přednášky a projekce, výstavy a zábavné pořady. Pod jeho patronátem pracují různé druhy kroužků - např. soubor písní a tanců OLŠAVA, Folklorní soubor OLDŠAVA, Folklorní soubor ROZMARÝNEK, dětský folklorní soubor HOLÚBEK, Pěvecký soubor DVOŘÁK Uherský Brod, Dětský pěvecký sbor COMENIUS a Astronomický kroužek. (Dům Kultury, 2024)

5.4 ŠRUMEC – nízkoprahové zařízení

Toto zařízení se nachází v zrekonstruovaném půdním prostoru památného Panského domu v Uherském Brodě v centru města. Je určeno dětem a dospívajícím. Poskytuje služby podle zákona č 108/2006 Sb., o sociálních službách, vyhláškou č. 505/2006 Sb., vnitřní pravidla služby a zásady poskytování služby. Posláním nízkoprahového zařízení Šrumelec je poskytovat dětem a mládeži pomoc a zázemí, snažit se omezit negativní působení vlivu „ulice“ na jejich život. Sociální služby jsou poskytovány dětem od 6 do 20 let. Zařízení je kapacitně omezeno

na 25 uživatelů pro skupinové práce a 4 uživatele na individuální činnosti. V nízkoprahovém zařízení poskytuje činnosti: výchovné a vzdělávací, které se zaměřují na kontaktní práce s uživatelem, situační intervence, preventivní programy, pobyt v zařízení bez čerpání dalších služeb, příprava do školy, volnočasové, kulturní a sportovní aktivity. Další činností je zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, které zahrnuje různé besedy, exkurze, výlety, akce s uživateli jiných služeb. Také se zaměřuje na sociálně terapeutické činnosti, které mohou pomoci uživateli v krizi, skupinové práce nebo rozhovor s uživatelem končící nalezením řešení či cesty k vyřešení problému. Umožňuje pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, například kontakt s institucemi, zprostředkování dalších služeb (asistence při jednáních), práce s blízkými osobami uživatele, poradenství a informační servis. (Šrumeč, 2024)

5.5 Junák – český skaut středisko Uherský Brod

Klubovna skautského střediska se nachází v centru Uherského Brodu. Historická budova, v níž se nachází, byla městem Uherský Brod dlouhodobě zapůjčena. Účastníci zde mají veškeré potřebné zázemí pro setkávání a trávení volného času dětí s vedoucími. Středisko se skládá z několika výchovných oddílů rozdělených podle věku dětí od 5 až do 15 let. Vychází se ze skautské výchovné metody, která se snaží vést mladého člověka na cestě k jeho osobnímu růstu. Je zaměřena především na týmovou práci ve skupinách, sebevýchovu, seberozvoj, využití motivace pomocí příběhů, pobyt v přírodě s kamarádem. Velmi důležitá je průvodcovská role dospělých a následné postupné přebírání zodpovědnosti dětmi. Důležité u skautingu je zároveň předání respektování mravních hodnot a služba společnosti. (Junák, 2024)

6 Zařízení (sportovní kluby), které se věnují sportovním aktivitám

Tato zařízení se především věnují tělovýchovné činnosti a rozvíjejí talent dětí podle různého zaměření.

Nejvýznamnějším spolkem s nejdélejší tradicí v Uherském Brodě je Sokol, který je zaměřen na tělovýchovu a sportovní aktivity, zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj vychovávaných jedinců. Pedagog zde pomáhá k vedení ke zdravému životnímu stylu, stravování, upevňování zdravých stravovacích návyků, dodržování pitného režimu, pěstování a upevňování hygienických návyků v péči o tělo, osobní věci, oděv, obuv. Zároveň k tomu patří dodržování zásad bezpečnosti práce, respektování požadavků psychohygieny, utváření pohodového klimatu, podpora dobrých vztahů mezi účastníky a včasné racionální řešení eventuálních konfliktů. (Pávková, 2014; Bendl, 2015)

6.1 Aquapark Delfín – vodní aktivity – Plavecký odd. TJ Spartak

Historie aquaparku se začala tvořit až v roce 2001, kdy zastupitelé města Uherský Brod rozhodli o výstavbě tohoto moderního zařízení. Budova i technologie, za které aquapark získal prestižní ocenění, jsou řešeny ve stylu 21. století. V roce 2022 se rozšířil o venkovní koupaliště a vše se zároveň propojilo s vnitřním areálem. V současné době je hlavním úkolem organizace provoz tělovýchovných a sportovních zařízení a také zařízení sloužící k regeneraci a rekondici. Mezi několika různými vodními aktivitami nalezneme plaveckou školu, kde probíhá výuka plavání dětí základních a mateřských škol. Zároveň také najdeme plavání pro děti od 3 do 15 let bez asistence rodičů a plavecký oddíl. Plavecký oddíl byl založen v roce 1958 a zpočátku trénoval na volné vodě nad splavem Olšavy, po vstupu do klubu TJ Spartak se tréninky přesunuly na městské koupaliště. (Aquapark Delfín, 2024)

6.2 HC Spartak Uherský Brod, oddíl hokeje, Krasobruslařský klub

HC Spartak je hokejový klub, který v současné době hraje Jihomoravskou a Zlínskou krajskou ligu. Klub byl založen v roce 1941 a má za sebou i nejslavnější období v letech 1974-1981, kdy se stal přeborníkem kraje. S hokejem je ideální začínat v období od čtyř – šesti let věku dítěte, nejpozději děti začínají s hrou mezi 6. až 8. rokem dítěte. Jedná se o týmový sport, který je plný zábavy s kamarády. Dítě má možnost si osvojit základy i jiných sportů jako je atletika, gymnastika, ale zároveň se naučí chování v kolektivu a zodpovědnosti. Realizační

týmy jsou rozděleny na přípravku, 2. – 4. třídu, junioři, mladší a starší žáci. Většinou je příprava na probíhajícím tréninku a poté i účast na různých zápasech.

Bruslařský klub v Uherském Brodě je zaměřený na bruslení, které se účastní i krasobruslařských soutěží. Školička bruslení je pro děti od 4 let, kdy je možnost zahájení přípravy gymnastického kurzu. Děti začínají přípravkou, pokračují jako mladší začky a žáci. Z těchto týmů se vybírají i závodníci, kteří se účastní krasobruslařských soutěží. (HC Spartak, 2024)

6.3 TJ Spartak - Basketbal, Volejbal

V organizaci Spartak Uherský Brod najdeme týmy basketbalu i volejbalu. Uherskobrodský basketbal píše svou historii už od roku 1940 založením družstva mužů a dorostenců. V 50. letech minulého století se přidává družstvo žáků a žen a škola dorostu. Na kryté prostory si basketbal musel počkat až do roku 1976. Družstev je v současné době několik. Nejdříve děti prochází přípravkou, později jsou podle věku a pohlaví rozděleni na minižáky a minižákyně. Dále na žáky a žákyně, juniory, juniorky, kadety, kadetky, muže, ženy a veterány.

Volejbalový oddíl žen dosáhl úspěchu v letech 1993 – 1998, kdy postoupil do II. Národní ligy. V současné době působí v krajském přeboru. Ve volejbalovém oddíle jsou uváděny tyto kategorie – Příprava – děti 3. – 5. třída, barevný volejbal ve trojicích a dvojicích, Žákyně – 6. – 9. třída, krajský přebor – šestkový volejbal, Kadetky – 15 – 17 let, Juniorky + Ženy – 17 a více let. (TJ Spartak, 2024)

6.4 Florbal

Další z tělovýchovných organizací v Uherském Brodě je Orel Uherský Brod. Je to křesťanská tělovýchovná organizace, která má dlouholeté zkušenosti z práce s dětmi a mládeží. Moderní je přístup trenérů a trenérek, kterým jde hlavně o to, aby děti trávily smysluplně svůj volný čas. Cílem je naučit je ohleduplnosti ke spoluhráčům i soupeřům, férové hře. Florbalový oddíl patří mezi největší ve Zlínském kraji a v sezóně 2021/2022 zvládli sestavit 13 družstev, kterých se účastní chlapani i dívky. Družstva jsou rozdělená do různých kategorií podle věku, kterým se věnují kvalifikovaní trenéři. Pod touto organizací najdeme i další sportovní využití jako je fotbal, tenis, cyklopoupě - je několik nadšenců cyklistiky, kteří navštěvují poutní místa. (Orel, 2024)

6.5 Fotbal

Český sportovní klub Uherský Brod byl založen v roce 1893. Je to druhý nejstarší klub v republice a první na Moravě. Původně začínal s odlišnými činnostmi jako je krasobruslení, šerm a turistika. Pouze v letních měsících byl zaveden kroužek kopané. Aktuálně více jak 10 let pracuje kroužek Fotbalová školička, kde je možné pomocí her a soutěží u dětí prohlubovat kladný vztah a touhu po pohybové aktivitě. Kroužek plně navazuje na projekt Sport'ák, ve kterém jsou chlapci i dívky. Během školního roku se zapojují i mateřské školy. Cílem je zábavnou formou poskytovat pohybovou průpravu a rozvoj hrubé motoriky. Další kategorie, které mohou děti dosáhnout, jsou mladší a starší přípravka, žákyně, mladší a starší žáci, dorost, A-tým. (Fotbal, 2024)

6.6 Horolezectví

Horolezecký oddíl Uherský Brod ve spolupráci s TJ Sokol Uherský Brod vznikl v roce 1986. V tomto oddíle se sdružuje přes 70 členů různých věkových kategorií. Horolezecký kroužek pro děti je většinou od 6 let. Tréninky zpočátku probíhají na boulderingové stěně a tělocvičně. Každý trénink je veden kvalifikovaným instruktorem ČHS a zkušenými členy horolezeckého oddílu. Je zde kladen velký důraz na bezpečnost, a tedy i dobrou fyzickou zdatnost dítěte. (Horolezectví, 2024)

6.7 Judo

Judo Uherský Brod se od roku 2017 věnuje převážně mladším dětem. Nejmenší děti ve věku 4 – 6 let začínají s tréninky v BABY judo. V tomto projektu jsou zaměřeni na nejmladší členy oddílu, který je přípravkou benjamínků. Děti si osvojují nejen etiku sportu, ale základní pohybové dovednosti formou zábavných her s prvky juda. Tito malí judisté a judistky jsou motivačním systémem postupně připravováni na zvládnutí první zkoušky, za kterou pak budou vlastnit žlutý pásek. Z této přípravky se postupně dostávají na začátečníky, pokročilé judisty a závodní skupinu, které trénují zkušení trenéři. (Judo, 2024)

6.8 Stolní tenis, sportovní střelba, šachy, tenis, turistika

Stolní tenis měl první výsledky až v letech 1984-1986. V těchto začátcích se zahájila činnost pravidelného mládežnického stolního tenisu pod vedením dlouholeté hráčky Dagmar Mojžíškové. (Stolní tenis, 2024)

Sportovní střelecký klub Uherský Brod pracuje od roku 1955 a původně vznikl jako okresní střelecký klub Svazarmu. Práce s mládeží byla mnohdy úspěšná v ligových soutěžích, ale i družstvech juniorů a mužů krajské a okresní střelecké lize pistolářů. V současné době se klub věnuje převážně sportovní střelbě z krátkých zbraní. Opět se po delší době znovu otevřel kroužek pro mládež, na zajištění jejich odborného růstu se podílí trenéři i rozhodčí. (Sportovní střelecký klub, 2024)

V Uherském Brodě pracuje i Šachový oddíl TJ Spartak Uherský Brod, který spolupracuje s Šachovým svazem České republiky. Tento svaz pečuje již 110 let o rozvoj šachů jako sportovní disciplíny, zároveň i jako cestu o rozvíjení lidské osobnosti. Samotná hra šachy rozvíjí abstraktní a logické myšlení, zlepšuje koncentraci a také učí správně se rozhodnout. (Šachy, 2024)

Tenisový oddíl T. J. Sokol Uherský Brod provozuje tenisovou školu pro děti ve věku 5 – 6 let. Tato škola je pro děti, které si chtějí osvojit základy tenisové techniky a aktivně trávit svůj volný čas, zároveň si mohou dále rozvíjet i své pohybové dovednosti. Děti začínají v kategorii minitenisu, která je určena pro hráče 6 – 7 let, kde mají upravené podmínky a pomůcky pro samotnou hru. Tato kategorie pomáhá dětem rozvíjet všechny herní dovednosti a při správném metodickém postupu dochází k zdokonalování pohybu na malém dvorci a hra se stává zábavou. Kategorie postupující je babytenis hra je určena pro hráče od 8 – 9 let. V této kategorii se navazuje na to, co se hráči naučili v minitenisu, postupně se jim zvětšuje herní dvorec pro mladé hráče a zároveň si osvojují správnou tenisovou techniku úderu do měkkého míče, ale trénují i různé herní situace a hrají soutěže o body i zkoušejí cvičné zápasy. Zaměření tenisové školy je připravit děti k závodnímu tenisu. (Tenisový oddíl, TJ. Sokol, 2024)

Turistický oddíl SOKOL Uherský Brod vybízí k různým procházkám bez uvedení potřebného věku. Převážně se jedná o toulky přírodou známými i neznámými místy a zároveň objevování krás přírody v každém ročním období. Pro různé procházky jsou vytvořené i programové nabídky, turistické cesty, které provází romantika i dobrodružství a nevšední zážitky. (Turistický oddíl SOKOL Uh. Brod, 2024)

7 Pedagogický pracovník podle zákona o pedagogických pracovnících

Zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb, pomáhá ke správnému zařazení pedagogických pracovníků do škol a školských zařízení. Z obecných ustanovení upravuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, upřesňuje jejich vzdělání a kariérní systém, upravuje různé odchylky pracovní doby a zvláštní pravidla.

Podle § 2 odst. 2 je přesně vyjmenováno, kdo je pedagogickým pracovníkem a vykonává přímou pedagogickou činnost.

- a) učitel
- b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
- c) vychovatel
- d) speciální pedagog
- e) školský logoped
- f) psycholog
- g) pedagog volného času
- h) asistent pedagoga
- i) trenér
- j) metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně
- k) vedoucí pedagogický pracovník

7.1 Vychovatel

Pracovní zařazení vychovatel je uvedeno podle výše uvedeného zákona v § 16. Vychovatel převážně působí na základních a středních školách nebo ve školských zařízeních pro volný čas. Aby mohl svou práci vykonávat, musí splňovat kritéria daná zákonem č. 563/2004 Sb.

7.2 Pedagog volného času

Pedagog volného času je citován ve stejném zákoně pod § 17, pedagog vykonává komplexní přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání na školách a školských zařízeních, pro zájmové vzdělávání. Opět je dále uvedeno, které dosažené vzdělání je povinností k získání odborné kvalifikace.

Pedagog volného času působí také na základních a středních školách, a školských zařízeních, ale hlavně v zájmovém vzdělávání.

7.3 Trenér

Trenér je uveden pod § 21 a přesně se uvádí, jakou získává odbornou kvalifikaci. Trenéři většinou působí na sportovních školách a ke svému dosaženému vzdělání musí také získat osvědčení trenéra II. třídy příslušné specializace.

Podmínky a prostředí, ve kterém pedagogové vykonávají svou činnost, jsou vždy různá. Často se i vedoucí liší svým dosaženým vzděláním, společenským postavením i náplní výkonu své práce. Vždy ale mají stejný cíl, který je důležitou podstatou jejich činnosti - výchova a vzdělávání dětí.

I rodič může být pedagogem, i když není profesionálem. Většinou se snaží svému dítěti předat to nejlepší a nejdůležitější, co bude potřebovat do života.

Podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících je pedagogický pracovník ten, který vykonává přímou pedagogickou činnost a je zaměstnancem školy nebo jiné instituce. Přímou pedagogickou činností se rozumí výkon přímé vyučovací a výchovné činnosti, přímé speciálně-pedagogické činnosti nebo pedagogicko-psychologická činnost.

Pedagogickým pracovníkem může být člověk, který je způsobilý k právním úkonům, získal odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, je bezúhonný, zdravotně způsobilý a prokázal znalost českého jazyka.

Zákon také rozlišuje určité kategorie pedagogických pracovníků uvedené v § 2. Nejpočetnější skupinou, která patří mezi pedagogické pracovníky, je učitel. Zpravidla jsou rozdělení ještě do různých kategorií podle typu a stupně školy, ve které působí a mají požadované vysokoškolské magisterské vzdělání příslušného směru. Týká se učitelů základních škol, také učitelů všeobecně a odborně vzdělávacích předmětů na středních a vyšších odborných školách. Vysokoškolské pedagogické vzdělání nemusejí mít učitelé mateřských škol a učitelé praktického vyučování a odborného výcviku na středních školách.

Na základní a střední škole většinou působí vychovatel a pedagog volného času, kde je požadováno odborné středoškolské, vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání.

Vedle pedagogických pracovníků výše uvedeného zákona existují další pracovníci tzv. mimoškolních edukátorů, u nichž není činnost legislativně upravena. Mezi tyto pracovníky se zařazují lektori zájmového a podnikového vzdělávání, mentoři, animátoři nebo koučové.

Profesní požadavky pro tyto pedagogy většinou zajišťují nevládní organizace např. Česká asociace koučů. (Bendl, 2015)

Vrcholoví sportovci většinou uvádí svého trenéra, který je vedl ještě z mládežnických kategorií. Jelikož děti a mládež nehodnotí podle úrovně teoretických znalostí z oblasti daného sportu, kondiční tréninky apod., ale je pro ně důležitá osobnost daného trenéra. Správný trenér, který má potřebné vzdělání a osvědčení, potřebuje mít i vysokou úroveň sociálních schopností. Při vztahu trenéra a svěřence je důležitá schopnost vést, ale zároveň velkou roli hraje i trenérovo charisma. Je důležité vědět, „že se jedná o něco víc, než pouhé organizování lidí“. Má velkou moc působit na své svěřence z hlediska psychického a může je (de)motivovat, a pracovat s jejich sebedůvěrou, činit je spokojenějšími v pracovním či sportovním životě. (Blažej, 2019, s 110)

Pedagog volného času nejčastěji působí v prostoru volného času dětí a mládeže, dospělých, ale i seniorů. Profesionální pedagogy volného času i laické spolupracovníky z řad mládeže i dospělých je možné potkat ve školských zařízeních zájmového vzdělávání, organizacích, hnutí, ale i v různých sdruženích a hnutích. (Kantorová, 2010)

Praktická část

8 Výzkumné šetření

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak v dnešní době děti využívají společně s rodiči volný čas. Jaké volnočasové aktivity je zajímají, kolik času jsou schopní svým oblíbeným aktivitám věnovat. Využití volného času prostřednictvím kroužků nebo jen s rodinou. Také mě zajímalo, zda se stále udržují různé tradice typické pro náš region, které je možné využít v nabízených kroužcích a zda je rodiče podporují.

Charakteristika výzkumného souboru byla zaměřena na základní školy na Uherskobrodsku ve městě a vesnici, kde jsou převážně úplné základní školy, ale také na vesnici, kde je malotřídní škola se stejnou skupinou dětí mladšího školního věku. Výzkumnou skupinou byly děti mladšího školního věku a jejich aktivity ve volném čase.

Pro výzkum jsem zvolila metody sběru dat kvantitativní prostřednictvím dotazníku pro rodiče dětí mladšího školního věku. Dotazník jsem zvolila z důvodu, abych mohla oslovit co nejširší vybranou skupinu. Upřednostnila jsem papírovou formu před elektronickou, už i z důvodu, že se jednalo o rodiče a děti z Uherskobrodsku. Dotazníky jsem předávala v rámci vybrané základní školy po domluvě s ředitelem nebo ředitelkou školy a také jeho souhlasem, že je možné toto dotazníkové šetření provést. V dotazníku bylo celkem 17 otázek. Byly použity otevřené i uzavřené otázky s možností výběru i jiné možnosti doplnění a vyjádření. Dotazníkové šetření probíhalo anonymně na třech základních školách na Uherskobrodsku, celkem se zúčastnilo 172 respondentů.

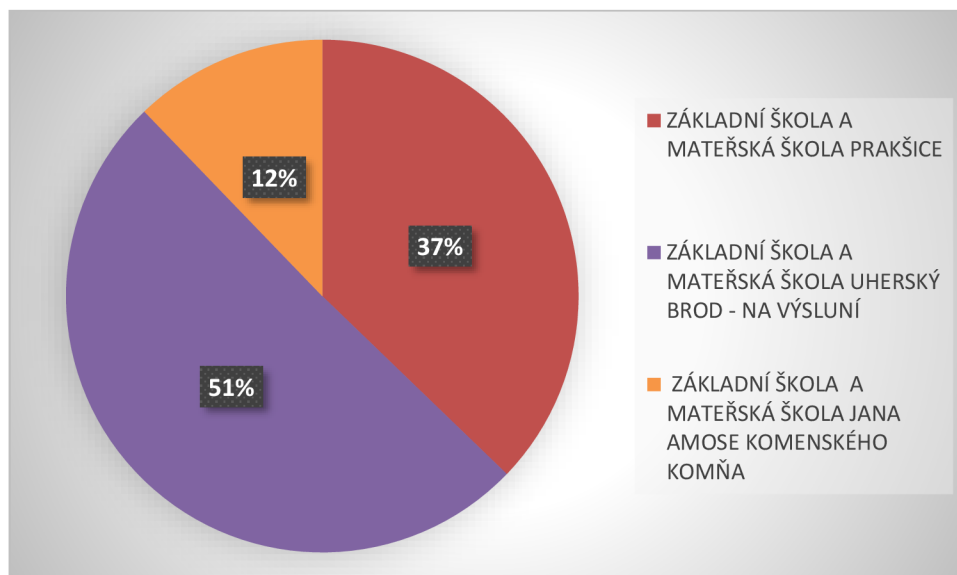
Pro metodu analýzy dat jsem použila deskriptivní statistiku pomocí tabulek a grafů u každé vybrané odpovědi.

8.1 Výsledky výzkumného šetření

V rámci celého dotazníkového šetření jsem zjistila, že pro děti mladšího školního věku je nejvíce využívána školní družina, která nabízí i mnoho dalších zájmových aktivit. V současné době je mnoho příležitostí, které mohou rodiče a jejich děti využívat k naplnění volného času. Z dotazníkového šetření také vyplynulo, že rodiče dětem naslouchají, co skutečně chtějí, a nechávají je samostatně bez nátlaku si vybrat z široké nabídky možností. Také se z šetření zjistilo, co děti nejvíce využívají a co je v dnešní době pro ně důležité, jak je ovlivňuje doba (společnost), ve které žijí. Zároveň se ukázalo, že většina rodičů se skutečně snaží svým dětem

věnovat a využívat veškerý společný čas k příjemným aktivitám. Rodiče zároveň otevřeně **vyjadřovali svůj** vlastní názor, i když nebyl zrovna vždy lichotivý a upozornili na určité nedostatky, které se na Uherskobrodsku můžou vyskytnout i častěji.

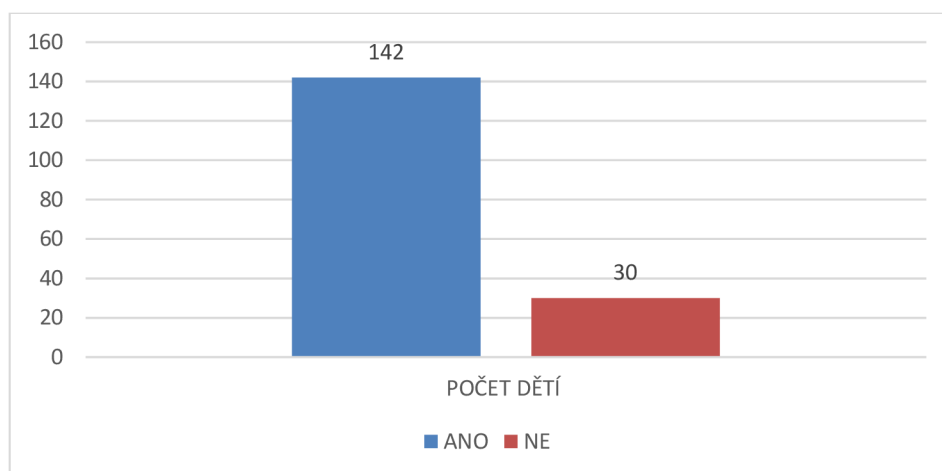
1. Otázka č. 1: Kterou základní školu vaše dítě navštěvuje?

Graf 1. Druh školy respondentů

Vyplněných dotazníků od respondentů bylo celkem 172. Z celkového počtu 87 respondentů (51%) navštěvuje základní školu a mateřskou školu Uherský Brod Na Výsluní. Počet 64 respondentů (37%) navštěvuje základní školu a mateřskou školu v Prakšicích. Nejnižší počet 21 respondentů (12%) navštěvuje malotřídní základní školu a mateřskou školu Jana Amose Komenského v Komni (Graf 1).

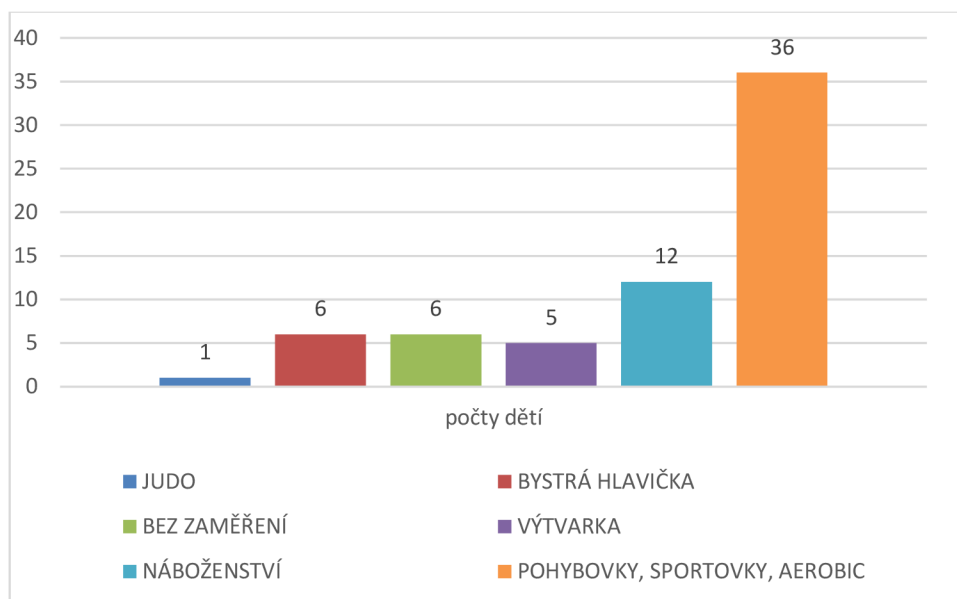
2. Otázka č. 2: Navštěvuje vaše dítě ve vybrané základní škole současně i družinu?

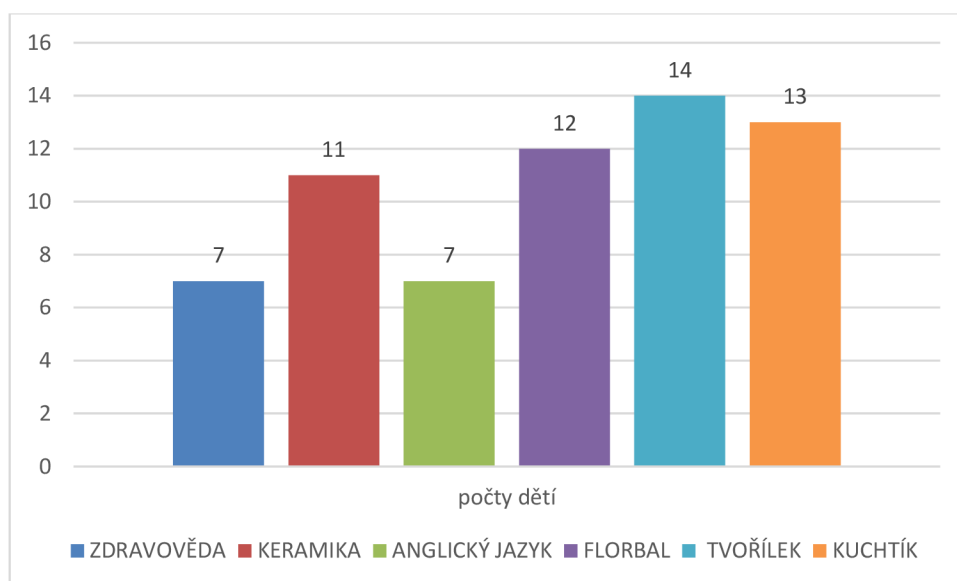
Graf 2. Přihlášení do školní družiny

Rodiče převážně využívají školní družinu pro zajištění dítěte po ukončení vyučování. Z celkového počtu 172 vyplněných dotazníků navštěvuje školní družinu v základní škole 82,6% respondentů. Zbývající část 17,4% školní družinu rodiče vůbec nevyužívají k zajištění dětí po ukončení vyučování (Graf 2).

3. Otázka č. 3: Účastní se zájmových kroužků školní družiny nebo školního klubu?

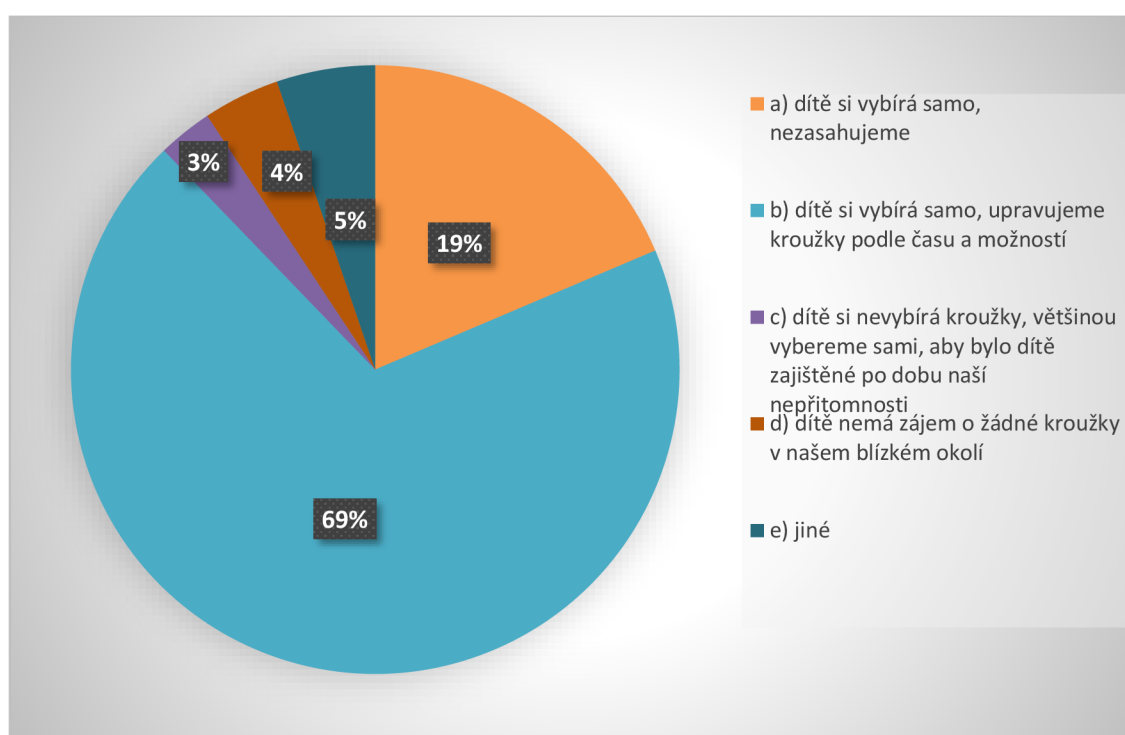
Graf 3A. Účast dětí ve školním klubu

Graf 3B. Účast dětí ve školní družině

Více než polovina dětí - 78, které navštěvují školní družinu, se neúčastní žádného nabízeného kroužku školní družiny ani školního klubu, nebo rodiče nevedli žádnou odpověď. Školní klub navštěvuje celkem 66 dětí a školní družinu 64 dětí. Celkové počty jsou poměrně vyrovnané, ale nemůžeme vyloučit, že jedno dítě navštěvuje několik kroužků školního klubu nebo školní družiny. Největší počet 35 dětí vykazaly kroužky školního klubu se sportovní činností dětí – pohybovky, sportovky, aerobic (Graf 3A). Ve školní družině jsou počty dětí vyrovnané, ale nejvíce 14 dětí z celého výběru školní družiny navštěvuje kroužek Tvořílek (Graf 3B).

4. Otázka č. 4: Výběr kroužků necháváte na dítěti nebo jej nějakým způsobem motivujete

Graf 4. Výběr kroužků

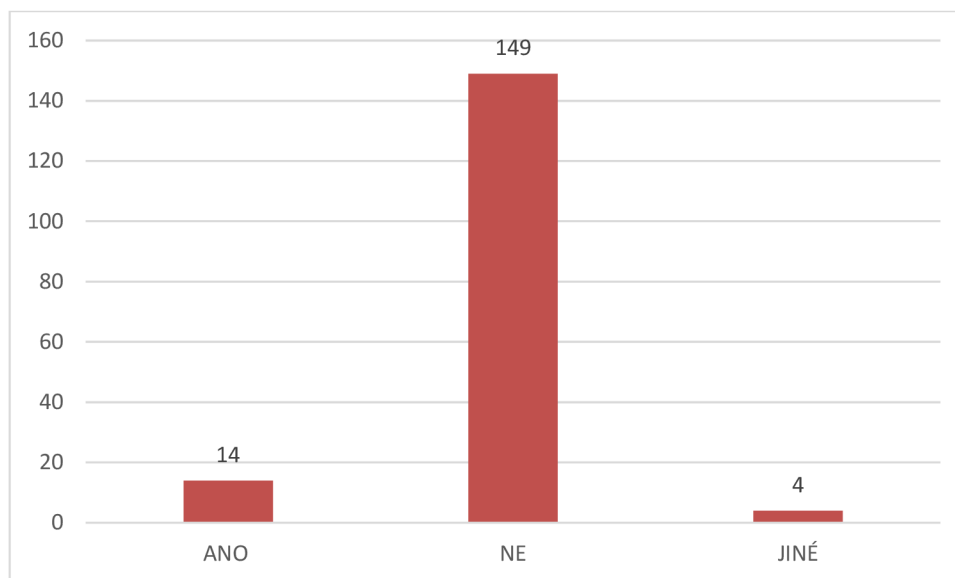
U této otázky odpověď za b) vybralo 69% z celkového počtu 119 respondentů. Z toho vyplývá, že kroužky si většinou vybírá dítě a rodič pak jeho výběr upravuje podle dalších možností a času. Odpověď „dítě si vybírá samo, nezasahujeme“ vybralo 32 respondentů, tedy 19%. Objevilo se i 9 různých odpovědí typu „jiné“, které někteří rodiče i roze-psali podrobněji (Graf 4). Některé z uvedených odpovědí rodičů:

- další kroužek budou řešit až v příštím školním roce,
- rodič nabídne vybrané možnosti kroužků a dítě z toho vybírá po zvážení,
- dítě něco vybírá samo a některé rodič, nebo vybíráme společně,
- dítě vybírá samo a motivujeme dle jeho schopností,

- dítě má mnoho dalších aktivit a na jiné kroužky již není čas,
- dítě nemá zájem o další kroužky.

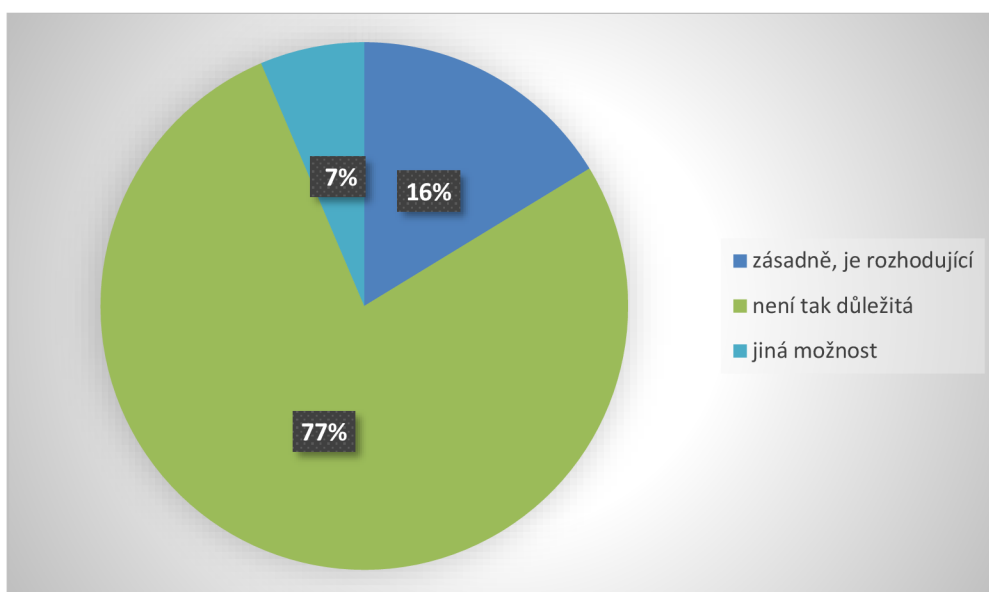
5. Otázka č. 5: Navštěvuje Vaše dítě některý z folklorních kroužků v okolí? Pokud ano, doplňte prosím, zda někdo z rodičů v dětství také navštěvoval podobný kroužek a chce, aby dítě ve folklorní tradici pokračovalo.

Graf 5. Návštěva folklorního kroužku

Toto zjištění pro mě bylo nejvíce překvapující. Na tuto otázku celkem odpovědělo 167 respondentů, což je 97%. Zbývající 3% z celkové části dotazníkového šetření vůbec na otázku nereagovalo a zůstala nevyplněná. Očekávala jsem vzhledem k udržovaným silným tradicím v regionu, spojenými s různými slavnostmi, výrazný zájem o folklorní kroužky, které jsou nabízeny. Z tohoto šetření se ale ukázalo, že se pouze 8,4% respondentů věnuje folkloru a tradicím. Rodiče, kteří sami podobný typ kroužku navštěvovali, mají zájem, aby dítě kroužek také navštěvovalo, nicméně zájem jejich dětí je malý. Ale jsou i rodiče, kteří kroužek nenavštěvovali, a jejich děti kroužek využívají a věnují se této tradici. 149 respondentů, tedy 84,2% z celkového počtu uvedlo, že nemají zájem o folklorní kroužek (Graf 5).

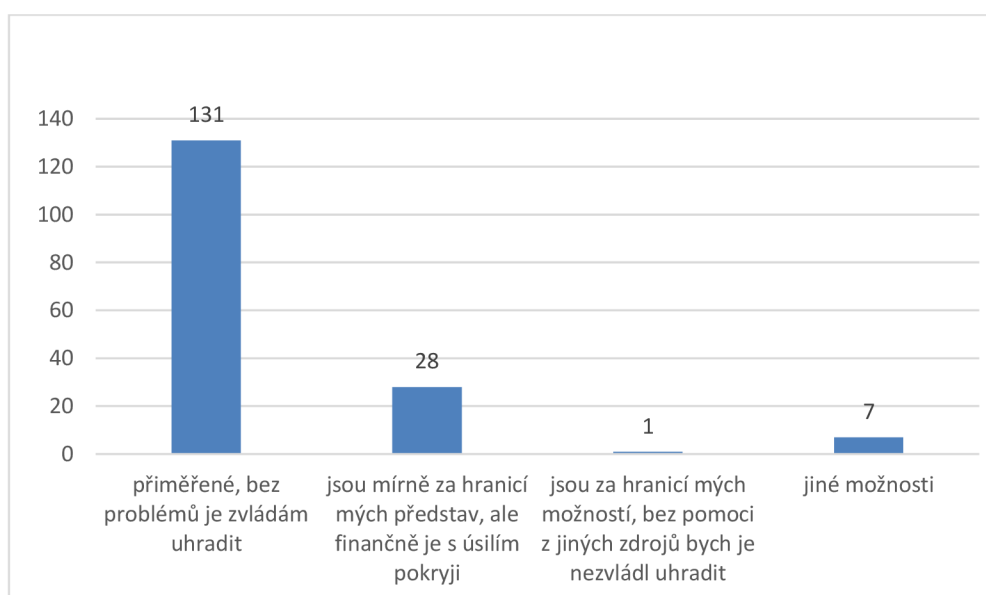
6. Otázka č. 6: Jak moc ovlivňuje výše platby výběr a počet kroužků?

Graf 6. Výše platby za kroužek

V této odpovědi 133 rodičů, tj. 77%, převážně uvedli, že výše platby není tak důležitá. Dále se ukázalo, že pro 28 respondentů, tj. 16%, to může být rozhodující faktor pro výběr v počtu navštěvovaných kroužků. Opět si rodiče vybírali i jinou možnost, kterou okomentovali různými svými postoji a názory. Z celkového počtu se touto odpovědí zabývalo 11 respondentů, tj. 7% (Graf 6).

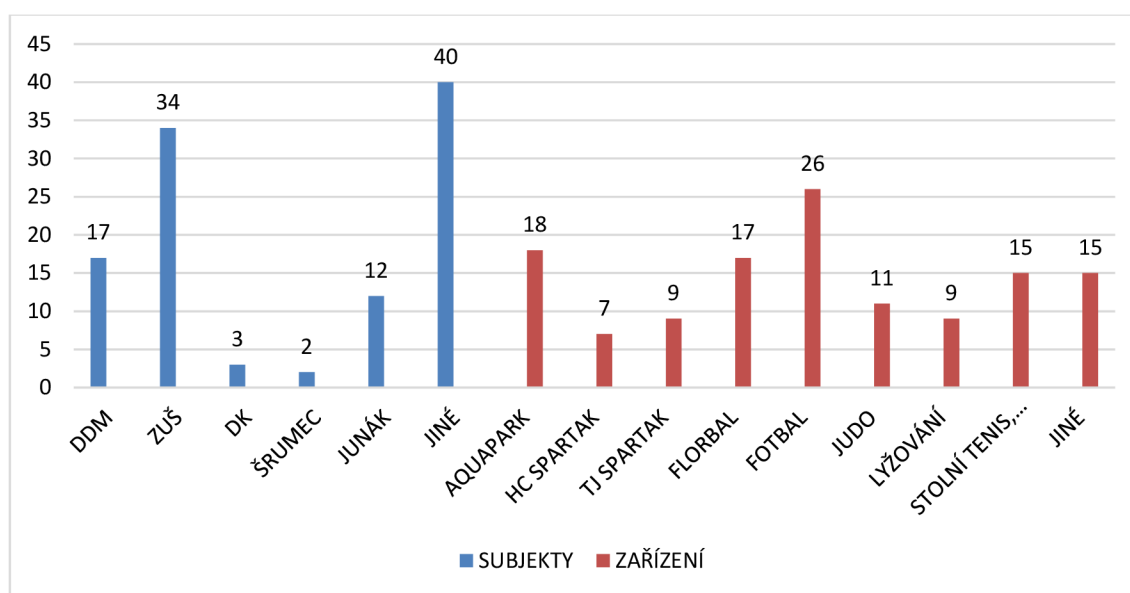
7. Otázka č. 7: Aktuální platby za volnočasové aktivity mého dítěte /dětí jsou:

Graf 7. Platby za volnočasové aktivity

Většina rodičů nemá problém s platbou, je přiměřená, bez problémů je zvládá uhradit, potvrzuje 78,4% respondentů. 16,8% respondentů kroužky zvládá financovat, i když jsou mírně za hranicí jejich představ. Pouhé 0,6% uvedlo, že aktuální platby jsou za hranicí jejich možností, bez pomoci z jiných zdrojů by je nezvládli uhradit (Graf 7).

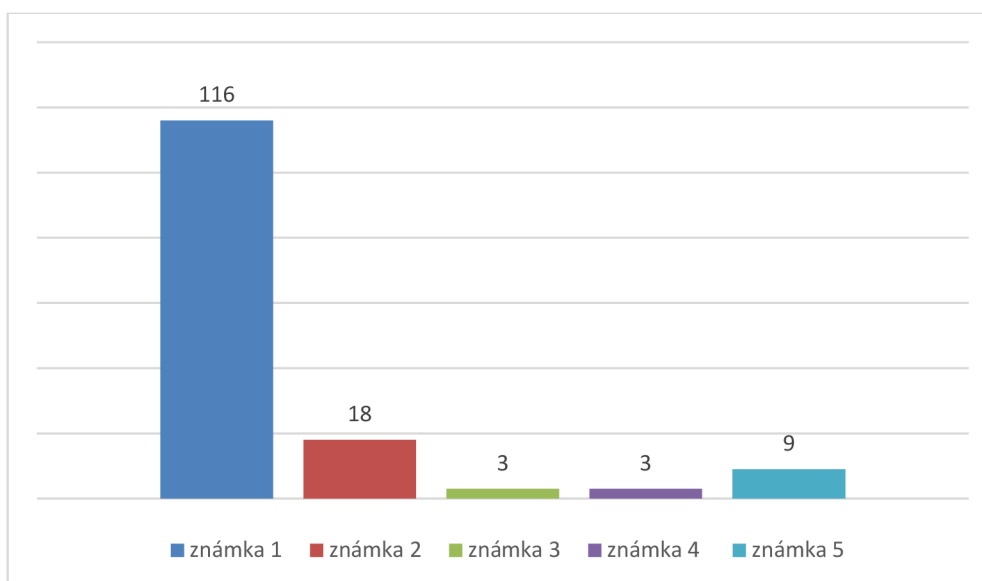
8. Otázka č. 8: Účastní se vaše dítě v jiných subjektech nebo zařízeních, které nabízejí volnočasovou aktivitu (viz nabídka)?

Graf 8. Účast dítěte

V této otázce se hodně vyskytovala odpověď „jiné subjekty“ - 6x ZUŠ Bojkovice, soukromé hudební aktivity, Dům kultury Zlín, 5x Dům dětí a mládeže Bojkovice, Sbor dobrovolných hasičů Doubravy, soukromá výuka anglického jazyka. Z vybraných zařízení se největší počet dětí účastní fotbalu, dále ve sloučené oblasti stolní tenis, sportovní střelba, šachy, tenis a turistika 6 respondentů navštěvuje tenis, 1 účastník se věnuje šachům. Ostatní neuvedli, o který sport se jedná. V rámci části „jiné“ jsou to různé tělovýchovné kluby a spolky: Tělovýchovný spolek Komňa, TJ Sokol Bojkovice, TJ Sokol Uherský Brod, TJ Sokol Prakšice-Pašovice, Orel Uherský Brod. V této otázce rodiče vybírali více možností, jelikož dítě nenavštěvuje pouze jeden kroužek (Graf 8)

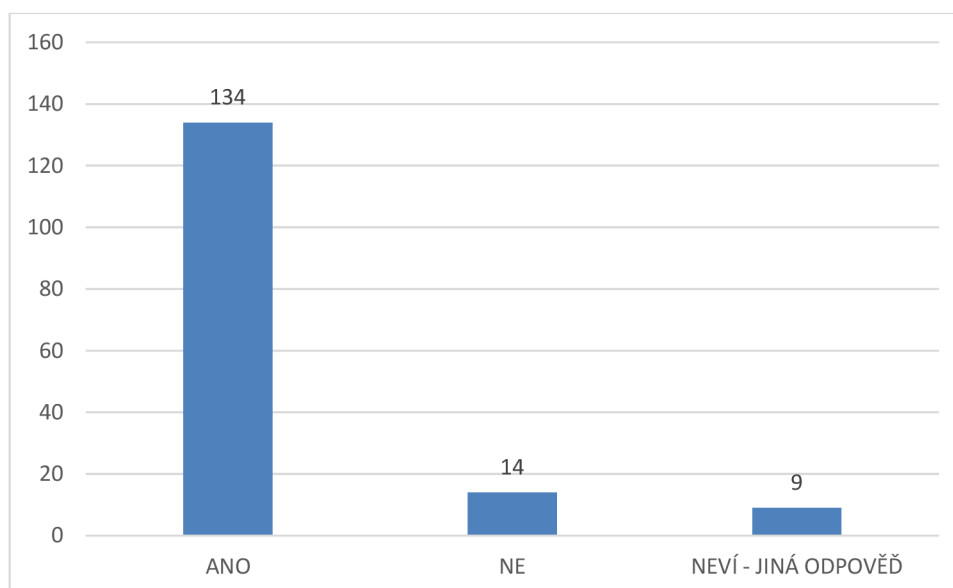
9. Otázka č. 9: Jste spokojeni s prací pedagogů, trenérů, lektorů, instruktorů?

Graf 9. Hodnocení pedagogů

Celkem odpovědělo 86,6% rodičů, na otázku vůbec nereagovalo 13,4%. Z grafu je vidět, že je naprostá většina s prací pedagogů spokojená a hodnotí je známkou 1 (77,9% respondentů). Známkou 2 udělilo vedoucím 12,1% respondentů. Pro známku 3 a 4 se rozhodl stejný počet rodičů - 2% z nich pro vybranou známku 3 a zároveň 2% pro známku 4. Zcela nespokojeno s prací je 9 rodičů, tj. 6% z celkového počtu (Graf 9)

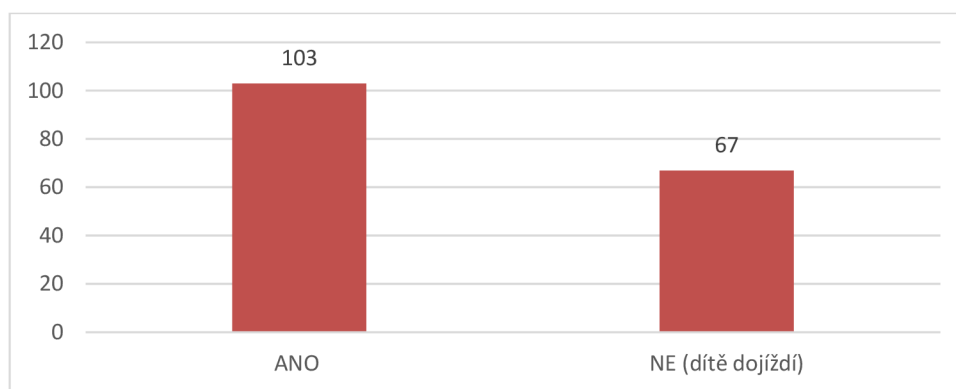
10. Otázka č. 10: Myslíte si, že je nabídka volnočasových aktivit pro vaše děti dostatečná?

Graf 10. Nabídka aktivit je dostatečná

S nabídkou volnočasových aktivit jsou rodiče spokojeni. U odpovědi „ne“ rodiče uvedli málo a nedostatek kroužků, kroužky jsou více orientované pro starší děti a dívky. U odpovědi „jiné“ rodiče uvádí, že by nabídka mohla být pestřejší, kroužky jsou hodně zaměřené na pohyb, chybí kroužek pro děti ve věku 10-15 let, který není zaměřený na sport, chybí gymnastika pro pokročilé, chybí technicky zaměřený kroužek, pro menší děti chybí basketbal, volejbal (Graf 10)

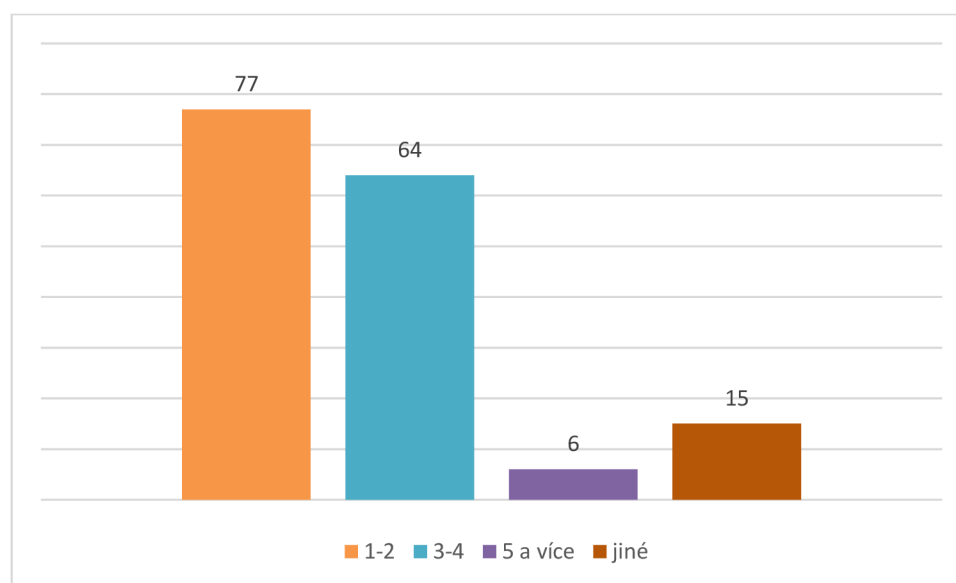
11. Otázka č. 11: Je vybraný kroužek v místě vašeho bydliště nebo je nutné dojíždění?

Graf 11. Kroužek v místě bydliště

U této otázky je těžké posoudit – rodiče se snaží, aby dítě dojíždělo co nejméně. Ale pokud má více kroužků, některé jsou v místě bydliště, na ostatní už je nutné dojíždět (Graf 11).

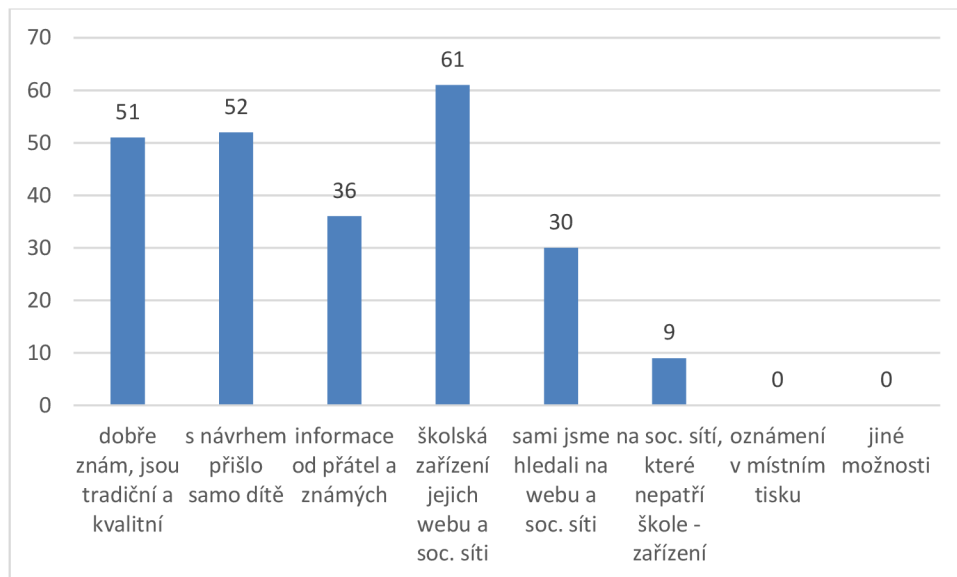
12. Kolik kroužků navštěvuje vaše dítě za týden?

Graf 12. Návštěvnost kroužků

Z celkového počtu respondentů odpovědělo 94,2% rodičů. Zbývajících 5,8% na otázku neodpovědělo. Nejvíce 77 respondentů (47,5%) vybralo účast dítěte na 1-2 kroužcích. 64 rodičů uvádí, že se jejich dítě účastní 3-4 kroužků, což představuje 39,5% všech odpovědí. Další v pořadí byly odpovědi s počtem 15 účastníků, to je 9,3%, kteří si vybírali odpověď „jiné“, ve které je zahrnutý i počet dětí, které žádný kroužek nenavštěvují – celkem 12. Nejméně dětí navštěvuje 5 a více kroužků, což představuje 3,7% z celkového počtu (Graf 12)

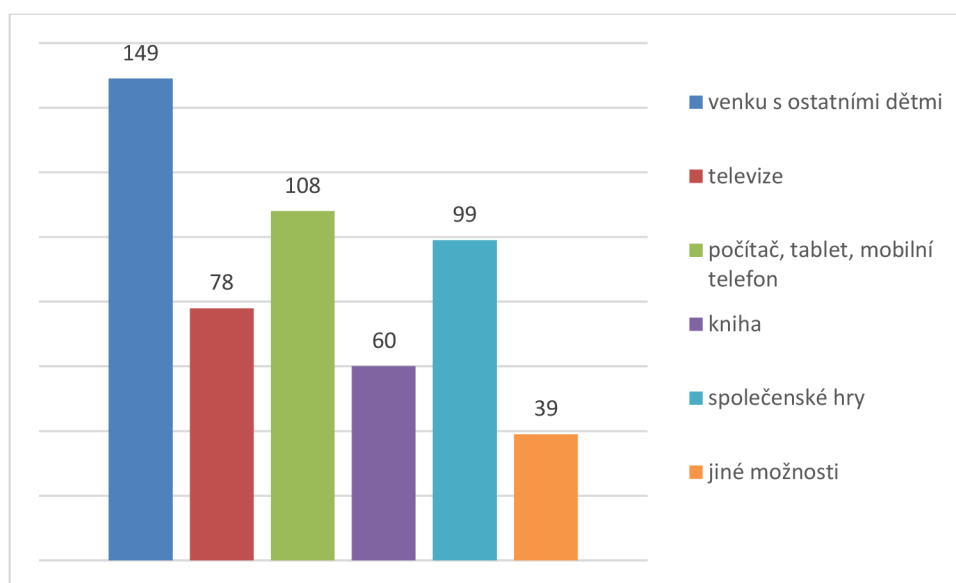
13. Otázka č. 13: Jakým způsobem jste se o nabídce možností volnočasových aktivit dozvěděl/a?

Graf 13. Získání informací o kroužku

Rodiče nejčastěji uváděli, že je oslovila škola. Další v pořadí byla odpověď, že s návrhem přišlo samo dítě a třetí nejčastější odpovědí bylo, že rodič nabízené možnosti dobře zná. Žádnou odpověď nezískaly poslední dvě možnosti – „zaujalo nás oznámení v místním tisku“ a „jiné možnosti“ (Graf 13).

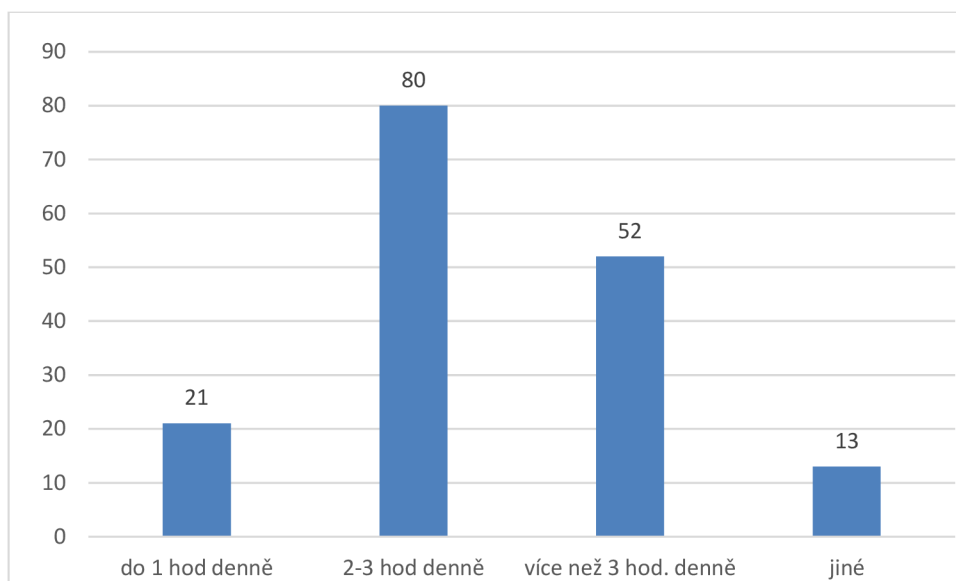
14. Otázka č. 14: Jak vaše dítě jinak tráví volný čas?

Graf 14. Jak dítě tráví volný čas

U této otázky bylo opravdu velkým překvapením, jak děti mladšího školního věku tráví čas. Nejvíce jej tráví venku s ostatními dětmi - 86,6%. Další odpověď v pořadí ukazuje, že digitální technologie se těmto dětem vůbec nevyhýbají a jsou jejich běžnou součástí trávení volného času - vybralo 62,8%. Třetí v pořadí se udržely společenské hry, které jsou pro děti v tomto období velice důležité, ale už ztrácejí na atraktivitě. Této odpovědi využilo 57,5% respondentů. Bylo celkem i hodně odpovědí „jiné možnosti“, kde rodiče uváděli různé podoby trávení času. Např. 9 rodičů uvádělo jízdu na kole, 6 dětí využívá čas na zahradě, dalších 6 dětí si hrají se sourozenci, 6 respondentů uvádí pobyt s dětmi a rodiči venku, 3 děti se věnují kreslení, a další odpovědi od každé možnosti většinou uváděli 2 respondenti – péče o domácí mazlíčky, kolečkové brusle, turistika, spánek, zpěv a tanec, hra na hudební nástroj (Graf 14).

15. Otázka č. 15: Kolik hodin volného času denně věnujete sobě a svým dětem společně?

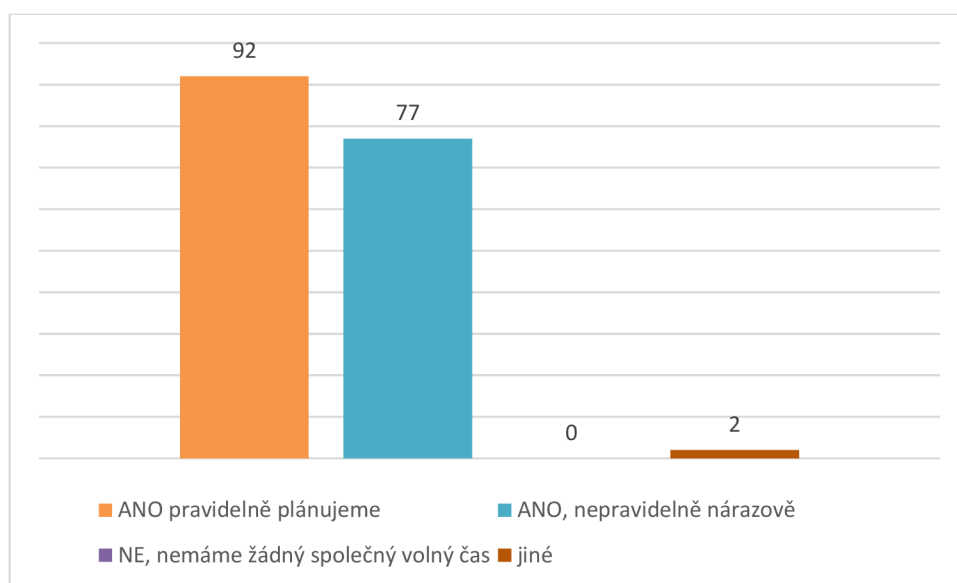

Graf 15. Společně využitý čas

Na tuto otázku odpovědělo celkem 96,5 %, z toho 2-3 hodiny denně společně tráví 48,2% rodin. Bez odpovědi bylo 6 dotazníků, což jsou 3,4%. Ukazuje se, že rodiče se skutečně snaží v rámci svých dalších povinností tento čas s dětmi strávit. Tři hodiny denně a více věnuje společným volnočasovým aktivitám 31,3% rodičů a dětí. Do jedné hodiny denně využívá svůj čas společně s dětmi 12,7% respondentů. Odpověď „jiné“ použilo 7,8% rodičů (Graf 15).

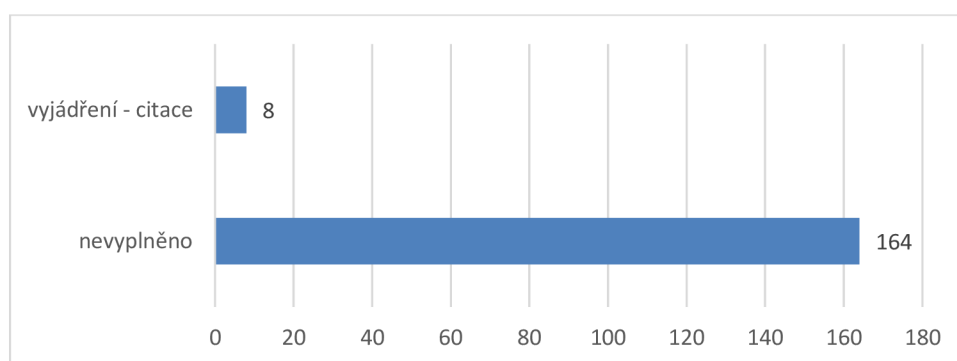
16. Otázka č. 16: Společné víkendové rodinné aktivity (sport, výlety, exkurze aj.)

Graf 16. Rodinné aktivity

Celkem odpovědělo 171 respondentů, pouze 1 respondent tuto otázku vynechal, což je z celkového počtu 0,6%. Z grafu je patrné, že rodiče svůj čas prožitý s dětmi pravidelně plánují - 53,8%. Dalších 45% tráví čas se svými potomky nepravidelně a narázově. Pouze 2 rodiče zvolili „jiné“, což je z celkového počtu 1,2%. Žádný z rodičů nevybral odpověď „ne, nemáme žádný společný volný čas“.

17. Otázka č. 17: Prostor pro Vaše doplnění k tématu:

Graf 17. Doplnění k tématu

Většina dotazníků se vracela s nevyplněnou otázkou - 95,3%. Někteří rodiče ale napsali svůj nějaký postoj a názor k danému tématu - 4,7%. Z různých odpovědí vybírám alespoň některé - málo aktivit pro nadanější děti, uvítali by kroužky dobrovolných hasičů, volejbal, aerobic, chybí vhodná nabídka pro děti s handicapem, které nemohou využívat sportovní

kroužky, totéž platí pro dítě s ADHD a dysfázií řeči - ne vždy je možné plánované aktivity uskutečnit, vše je podřízeno dítěti a jeho aktuálnímu stavu, chybí zastoupení ZUŠ ve Starém Hrozenkově (Graf 17).

8.2 Hodnocení výzkumného šetření

Z celkového šetření jsem zjistila, že nabídka kroužků je skutečně velmi rozmanitá a různorodá, i když převládají sportovní kroužky, které nabízejí školní družiny, školní kluby nebo různá další zařízení. Děti se také ve velkém počtu věnují umělecké činnosti - hře na vybraný hudební nástroj, studují výtvarný nebo taneční obor. Zároveň se rodiče snaží svým dětem vyplnit čas podle jejich přání, co je zajímavé, i proto využívají také soukromé pedagogy, kteří se vybrané činnosti věnují. Zajímavým zjištěním bylo, že v této oblasti Moravy, výrazně spjaté s udržováním lidových tradic, a to celými rodinami, už toto téma tolik děti neoslovuje. Očekávala jsem mnohem vyšší účast v nabízených folklorních kroužcích.

Pro rodiče není velkým omezením výše platby za kroužky. Vždy najdou rozumné řešení, aby dítě bylo spokojené a naplňovalo své představy. Rodiče s dětmi plánují i jiné aktivity v rámci společného využití času a v týdnu se pravidelně nějaký čas svému dítěti věnují. Někteří rodiče by více uvítali kroužky v místě bydliště. S výběrem kroužků využívají informace podané školou nebo dalším zařízením. Také se rozhodují podle vlastních zkušeností, které si sami nasbírali. Vyslechnou i své dítě, které s nabídkou přišlo.

Většina rodičů je toho názoru, že je z čeho vybírat a kroužků v okolí je dostatek. I když se občas najdou drobné problémy, které rodiče s dětmi vyřeší, např. překrývání kroužků, nebo dojíždění. S prací pedagogů, vychovatelů nebo trenérů je většina rodičů velmi spokojená a vybírá známku jedna. Zbytek nespokojených rodičů neuvedl důvod své nespokojenosti.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit jaká je v současné době na Uherskobrodsku nabídka volnočasových aktivit. Ukazuje se, že je skutečně velmi rozmanitá a rozsáhlá. Každý rodič má možnost pro své dítě najít uplatnění ve volném čase. Nejvíce se objevují sportovní kroužky, které se udržují i ve vesnicích s pomocí Tělovýchovné jednoty Sokol. Rodiče většinou využívají kroužky, které sami znají, ale dají i na doporučení školy nebo školského zařízení anebo na zkušenosti známých. Děti jsou také velmi dobře informované a svým rodičům sami přinesou návrh, kterého kroužku by se chtěli účastnit.

Ohledně udržování tradic a využití folklorního kroužku bylo zajímavé zjištění nezájmu o tento druh využití volného času. Očekávala jsem vzhledem k místním zvyklostem mnohem vyšší účast na této činnosti. Ale zároveň je dobré, že i rodiče, kteří tento kroužek nenavštěvovali, své děti podporují, i když to není zpravidla jednoduchá ani levná záležitost.

Pozitivně vnímám skutečnost, že rodiče se snaží využít čas pro své děti během pracovního týdne, a také zároveň častěji plánují další různé aktivity, zejména víkendové, jako jsou výlety a společně strávený čas pohybem a zábavou.

Na druhé straně je alarmující, jak děti využívají volný čas, který nemají naplánovaný nebo jinak zajištěný vybraným kroužkem. Větší část na prvním místě ještě vybírá pobyt venku a hry s ostatními dětmi, tolik potřebný k navazování kontaktů a učení se společně komunikovat a zároveň i respektovat jeden druhého ve výběru hry. Ale hned druhé místo potvrdilo současný trend, že i tyto děti tráví větší část na počítači, tabletu anebo na mobilu. Už je tolik nezajímá televize ani kniha. Není toto příliš brzo nechat děti, ať svůj volný čas vyplňují právě touto činností? Také se ukázalo, že stále ještě mají potřebu společenských her, ale tato činnost už není tolik vyhledávána.

Závěrem lze konstatovat, že s výběrem kroužků nebo jiných aktivit není na Uherskobrodsku problém. Převládají kroužky sportovního typu nebo ZUŠ, které se snaží s pomocí základních škol upravit výuku i v místě bydliště. Rodiče by také uvítali další aktivity, které by mohly častěji využívat i děti s handicapem nebo s problémovým chováním, které nelze zařadit do běžných sportovních oddílů. Na příležitost čekají i nadané děti, které by rádi využily možné nabídky kroužků technického zaměření.

Použité zdroje (knihy a publikace)

- BENDL, Stanislav, *Vychovatelství*, Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.
- BLAŽEJ, Adam, *Motivace děti a mládeže ve sportu*, Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9359-1.
- DVOŘÁKOVÁ, Markéta, KOLÁŘ, Zdeněk, TVRZOVÁ, Ivana, VÁŇOVÁ, Růžena, *Základní učebnice pedagogiky*, Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-9575-1.
- HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina, *Pedagogické ovlivňování volného času*, Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HÁJEK, Bedřich, PÁVKOVÁ, Jiřina, a kolektiv, *Školní družina*, Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.
- KANTOROVÁ, Jana, *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II.*, Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-030-1.
- KAPLÁNEK, Michal, *Volný čas a jeho význam ve výchově*, Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.
- KOLÁŘ, Zdeněk, a kolektiv, *Výkladový slovník z pedagogiky*, Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-7209-7.
- KOUCKÁ, Pavla, *Odolné dítě*, Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1816-6.
- LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana, *Vývojová psychologie*, Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-195-X.
- PÁVKOVÁ, Jiřina, *Pedagogika volného času*, Praha: Univerzita Karlova- Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, *Pedagogický slovník*, Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, *Pedagogický slovník*, Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- PRŮCHA, Jan, *Moderní pedagogika*, Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-2621228-7.
- SEKOT, Aleš, *Rodiče a sport dětí*, Brno, Muni Press, 2019. ISBN 978-80-210-9293-8.

- SOBOTKOVÁ, Irena, *Psychologie rodiny*, Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.
- SVOBODOVÁ, Zuzana, *Svobodný čas: pedagogika volného času jako výchova ke svobodě*, Praha: Karolinum, 2023. ISBN 978-80-246-5497-3.
- VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie dětství, dospělost, stáří*, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie, *Psychologie osobnosti*, Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1832-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie, LISÁ, Lidka, *Vývojová psychologie dětství a dospívání*, Praha: Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5023-4.
- VALENTA, Jiří, *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem 2022/2023*, Anag, 2022. ISBN 978-80-7554-370-7.

Internetové zdroje:

BK TJ SPARTAK: Basketbalový klub TJ spartak Uherský Brod. Online. In: basket Uherský Brod, Dostupné z <https://basket.ub.cz/>. [cit. 2024-03-10].

CPA DELFÍN: Aquapark delfin Uherský Brod. Online. In: Delfin Uherský Brod, poslední aktualizace 10. 9.2023. Dostupné z <https://www.delfinub.cz/>. [cit. 2023-12-05].

ČSK: ČSK fotbalový klub Uherský Brod. Online. In: ČSK Uherský Brod, Dostupné z <https://www.cskub.cz/>. [cit. 2024-03-10].

DŮM DĚTÍ MLÁDEŽE: Dům dětí mládeže Uherský Brod. Online. In: Dům dětí a mládeže, poslední aktualizace 1. 9.2023. Dostupné z <https://www.ddmub.cz/do-krouzku.cz/>. [cit. 2023-12-05].

DŮM KULTURY: Dům kultury Uherský Brod. Online. In: Dům kultury Uherský Brod, poslední aktualizace 1. 10. 2023. Dostupné z <https://www.dk.ub.cz/page/7469/krouzky/>. [cit. 2023-12-05].

HC SPARTAK: HC spartak Uherský Brod, Online. In: HC spartak Uherský Brod, Dostupné z <https://www.hokejub.cz/>. [cit. 2023-12-05].

HO TJ SOKOL:HO TJ Sokol Uherský Brod. Online. In: Houb, Dostupné z <https://www.houb.cz/>. [cit. 2024-03-10].

JUDO: Judo Uherský Brod. Online. In: Judo Uherský Brod, Dostupné z <https://www.judo-uherskybrod.cz/>. [cit. 2024-03-10].

JUNÁK-ČESKÝ SKAUT: Junák-český skaut Uherský Brod. Online. In: Junák-český skaut, středisko Uherský Brod, poslední aktualizace 4. 9. 2023. Dostupné z <https://skaut-ub.cz/>. [cit. 2023-12-05].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: školský zákon. Online. In: Ministerstvo školství, Poslední aktualizace 1. 1. 2024. Dostupné z <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon/>. [cit. 2024-04-08].

NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ: Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Šrumeč. Online. In: Nízkoprahové zařízení centrum šrumeč, Poslední aktualizace 1. 12.2023. Dostupné z <https://www.ssub.cz/nzdm-uhersky-brod.cz/>. [cit. 2023-12-05].

OREL: Orel Uherský Brod. Online. In: Orel Uherský Brod, Dostupné z <https://orelub.cz/>. [cit. 2024-03-10].

SPORTOVNĚ STŘELECKÝ KLUB: Sportovně střelecký klub Uherský Brod. Online. In: Sportovně střelecký klub Uherský Brod, Poslední aktualizace 1. 1. 2019. Dostupné z <https://www.sskub.cz/>. [cit. 2024-03-10].

STOLNÍ TENIS: TJ Sokol Újezdec-Těšov. Online. In: TJ sokol Újezdec-Těšov, stolní tenis, Dostupné z <https://fotbal-ut.webnode.cz/stolni-tenis2/>. [cit. 2024-03-10].

ŠACHY: Šachový svaz České republiky. Online. In: Šachový svaz České republiky, Dostupné z <https://www.chess.cz/>. [cit. 2024-03-10].

ŠACHY DO ŠKOL: Šachy do škol. Online. In: Šachy do škol, Dostupné z <https://www.sachydoskol.cz/>. [cit. 2024-03-10].

T.J. SOKOL: Tenisový oddíl TJ. sokol Uherský Brod. Online. In: Tenisový oddíl TJ. Uherský Brod, Poslední aktualizace 4. 3. 2024. Dostupné z <https://www.tenisub.cz/>. [cit. 2024-03-10].

TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL: Turistika – T. J. Sokol Uherský Brod. Online. In: Turistika – T. J. Sokol Uherský Brod, Poslední aktualizace 7. 3. 2024. Dostupné z <https://sokolub.wbs.cz/Turistika.html/>. [cit. 2024-03-10].

SPARTAK: TJ spartak Uherský Brod. Online. In: Spartak Uherský Brod, Dostupné z <https://www.spartak.ub.cz/>. [cit. 2024-03-10].

UČÍME SE SPOLEČNĚ: Učíme se společně. Online. In: Učíme společně, Poslední aktualizace 1. 1. 2024. Dostupné z <https://ucimespolecne.cz/>. [cit. 2024-04-08].

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA KOMŇA: Základní a mateřská škola Komňa, Online. In: ZŠ a MŠ Komňa, Dostupné z <https://zskomna.cz/>. [cit. 2024-03-10].

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA PRAKŠICE: Základní a mateřská škola Prakšice, Online, In: ZŠ a MŠ Prakšice, Dostupné z <https://zspraksice.cz/>. [cit. 2024-03-10].

ZÁKLADNÍ ŠKOLA NA VÝSLUNÍ: Základní škola Uherský Brod – Výsluní. Online. In: Základní škola Uherský Brod Na Výsluní, Dostupné z <https://www.zsvysluni.cz/uvod/>. [cit. 2024-03-10].

ZÁKLADNÍ ŠKOLA ZÁHOROVICE: Základní škola Záhorovice. Online. In: Základní škola Záhorovice. Poslední aktualizace 1. 11. 2023. Dostupné z <https://www.zzahorovice.cz/>. [cit. 2023-11-19].

ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA: Základní umělecká škola Uherský Brod. Online. In: Základní umělecká škola, Poslední aktualizace 1. 12. 2023. Dostupné z <https://zus-ub.cz/>. [cit. 2023-12-05].

ZÁKONY PRO LIDI: Zákony pro lidi. Online. In: zákony pro lidi 563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících. Online. In: zákony pro lidi, Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/>. [cit. 2024-04-08].

Příloha č. 1

souhlas ředitelů vybraných základních škol s dotazníkovým šetřením.

dotazník - ZŠ a MŠ Prakšice

BM Bakalarova Marcela
Komu: Balaban Vlado
Po 26.02.2024 16:32

...

[← Odpovědět](#) [→ Přeposlat](#)

📌 Tuto zprávu jste přeposlali Po 26.02.2024 16:32.

Ř Ředitelka ZŠ a MŠ Prakšice <reditel@zspraksice.cz>
Komu: Bakalarova Marcela
Čt 25.01.2024 8:57

Vážená paní Bakalářová,
souhlasím s dotazníkovým šetřením v rámci Vaší bakalářské práce týkajícím se mimoškolních činností našich žáků.
Uvítáme, když nás následně s výsledky šetření seznámíte.

Přeji Vám hodně zdaru.

Mgr. Marcela Chmelová
ředitelka ZŠ a MŠ Prakšice

...

dotazník - ZŠ a MŠ Jana Amose Komenského Komňa

BM Bakalarova Marcela
(Žádný text zprávy)
Po 26.02.2024 16:32

📌 Tuto zprávu jste přeposlali Po 26.02.2024 16:32.

Z ZŠ a MŠ Jana Amose Komenského <skola@zskomna.cz>
Komu: Bakalarova Marcela
Čt 08.02.2024 12:44

Ano, souhlasím s dotazníkovým šetřením na naší škole.

S pozdravem

Dubovská Ivana
ZŠ a MŠ J. A. K. Komňa
skola@zskomna.cz
skolka@zskomna.cz
774 871 427
572 641 583

...

dotazník - ZŠ a MŠ Uherský Brod - Na Výsluní

BM Bakalarova Marcela
(Žádný text zprávy)
Po 26.02.2024 16:31

📌 Tuto zprávu jste přeposlali Po 26.02.2024 16:31.

ZM Zemánková, Martina <martina.zemankova@zsvysluni.cz>
Komu: Bakalarova Marcela
Po 26.02.2024 9:06

Dobrý den,
Souhlasím s dotazníkovým šetřením

Ing. Martina Zemánková, ředitelka
Základní škola a Mateřská škola
Na Výsluní 2047
688 01, Uherský Brod
tel.: 604 917 123
tel.: 572 805 500

...

Příloha č. 2

vzorový dotazník

Vážení rodiče,

prosím Vás o vyplnění následujícího dotazníku, který bude součástí mé bakalářské práce. Jsem studentkou Univerzity Palackého v Olomouci, obor vychovatelství. Dotazník je tvořen několika otázkami, které mi pomohou zjistit, jak dnešní děti využívají svůj volný čas a také jaké jsou možnosti volnočasových aktivit v našem regionu. Zda možnosti trávení volného času jsou dostačující nebo byste chtěli něco změnit.

Děkuji za váš čas a přeji krásný den. Marcela Bakalářová

1. Kterou základní školu vaše dítě navštěvuje? (zakroužkujte)

- Základní škola a Mateřská škola Prakšice
- Základní škola a Mateřská škola Uherský Brod – Na Výsluní
- Základní škola a Mateřská škola Jana Amose Komenského Komňa

2. Navštěvuje vaše dítě ve vybrané základní škole současně i družinu?

- ANO
- NE
- JINÉ (doplňte): .....

3. Účastní se zájmových kroužků školní družiny nebo školního klubu? Prosím vypište název a kolikrát týdně. (Např.: kroužek ŠD – výtvarka 1x týdně)

.....
.....
.....

4. Výběr kroužků necháváte na dítěti nebo jej nějakým způsobem motivujete?

- Dítě si vybírá samo, nezasahujeme
- Dítě si vybírá samo, upravujeme kroužky podle času a možností
- Dítě si nevybírá kroužky, většinou vybereme sami, aby bylo dítě zajištěné po dobu naší nepřítomnosti
- Dítě nemá zájem o žádné kroužky v našem blízkém okolí
- Jiné (doplňte): .....

5. Navštěvuje Vaše dítě některých z folklorních kroužků v okolí? Pokud ano, doplňte prosím, zda někdo z rodičů v dětství také navštěvoval podobný kroužek a chce, aby dítě ve folklorní tradici pokračovalo.

- ANO.....
- NE
- JINÉ (doplňte): .....

6. Jak moc ovlivňuje výše platby výběr a počet kroužků?

- Zásadně, je rozhodující
- Není tak důležitá
- Jiná možnost (doplňte): .....

7. Aktuální platby za volnočasové aktivity mého dítěte /dětí jsou:

- Přiměřené, bez problémů je zvládám uhradit
- Jsou mírně za hranicí mých představ, ale finančně je s úsilím pokryji
- Jsou za hranicí mých možností, bez pomoci z jiných zdrojů bych je nezvládl uhradit
- Jiná možnost (doplňte): .....

8. Účastní se vaše dítě v jiných subjektech nebo zařízeních, které nabízejí volnočasovou aktivitu (viz nabídka)?

Subjekty:

- Dům dětí a mládeže Uherský Brod – pohybový a sportovní, taneční, hudební, výtvarný a rukodělný, přírodovědný a zdravotnědenný
- ZUŠ v Uherském Brodě – obor výtvarný, hudební, taneční
- Dům kultury Uherský Brod
- ŠRUMEC – nízkoprahové centru
- Junák – český skaut středisko Uherský Brod
- Jiné (doplňte): .....

Zařízení:

- Aquapark Delfin – vodní aktivity – Plavecký odd. TJ Spartak
- HC Spartak Uherský Brod, oddíl hokeje, Krasobruslařský klub
- TJ Spartak - Basketbal, Volejbal
- Florbal
- Fotbal
- Judo
- Lyžování
- Ping-pong, Sportovní střelba, Šachy, Tenis, Turistika,
- Jiné (doplňte): .....

9. Jste spokojeni s prací pedagogů, trenérů, lektorů, instruktorů? Ohodnoťte známkou (1-5) .....

10. Myslíte si, že je nabídka volnočasových aktivit pro vaše děti dostatečná?

.....

11. Je vybraný kroužek v místě vašeho bydliště nebo je nutné dojíždění?

- ANO
- NE (dítě dojíždí)

12. Kolik kroužků navštěvuje vaše dítě za týden?

- 1-2
- 3-4
- 5 a více
- Jiné (doplňte): .....

13. Jakým způsobem jste se o nabídce možností volnočasových aktivit dozvěděl/a?

- Nabízené možnosti dobře znám, protože jsou tradiční a kvalitní
- S návrhem přišlo přímo mé dítě
- Informace od přátel a známých

- Oslovila nás škola/zařízení prostřednictvím jejich informačního systému nebo jejich sociálních sítí
- Sami jsme aktivně hledali možnosti na webech a sociálních sítích
- Prostřednictvím sociálních sítí, které **nepatří** škole/zařízení
- Zaujalo nás oznámení v místním tisku
- Jiné možnosti (doplňte): .....

14. Jak vaše dítě jinak tráví volný čas?

- Venku s ostatními dětmi
- Televize
- Počítač, tablet, mobilní telefon
- Kniha
- Společenské hry
- Jiné (doplňte): .....

15. Kolik hodin volného času denně věnujete sobě a svým dětem společně?

- Do jedné hodiny denně
- 2-3 hodiny denně
- Více než 3 hodiny denně
- Jiné (doplňte): .....

16. Společné víkendové rodinné aktivity (sport, výlety, exkurze aj.)

- ANO, pravidelně plánujeme a organizujeme společné činnosti
- ANO, ale nárazově, nepravidelně
- NE, nemáme žádný společný volný čas
- Jiné (doplňte): .....

17. Prostor pro Vaše doplnění k tématu:

.....

.....

.....

.....

.....

Děkuji za spolupráci a Váš čas.